

KỌLILEWÁ KLISTI TỌN

Po wiwá etọn alọpa-alọpa lẹpo,
po nújijọ he hodo e lẹ po

Anádeme biblu mẹ ọn
gbọn devizỌnwato Ewald Frank dali

Bibenu ohó lọ tọn

Yẹn ko magbe nado sèsinwhèna winwlán anádeme he tọn to whlendo mẹ na ohóta he. To ojle de le mẹ ohóta de le tin he ji yè ko dọhò do, he sùhú owéfo fódé ehe yè ko zán. Ehe na ojloje Biblu hiato le nado dindona yi sisosiso mẹ podọ na Gbigbo Jiwheyewhe tọn ni do plán yé biọ adokun dinmamodona Ohó Eton tọn mẹ. Whenuena yẹn to winwlán, onú awe vive dele soawuhia mi talala he to hinhen mi gona ayaje: tintan, na ojloje daho po odona ehe hunko tọn po, nado pón hlan titò whlengan tọn to alihò sisosiso de mẹ: aweto, na yẹn ma tindo hùdo nado yíwhe do agùn de ji kavi do núpłonmẹ wéhómẹ de tọn ji gba. Yẹn soğan de onú le tọnjẹgonu kededi lé yé te to vlẹkesi de mẹ. Yẹn yise do (densolé e boawu do) Jiwheyewhe ko na mi ojomiọ nado biọ linlẹn Eton le mẹ podọ titò Eton daho hlan gbeto lepo. Taidi Davidi, yẹn soğan dekunnu do: *“Na hiẹ ko hen ohó towe kló yí aga hú oyín towe lepo”* (PSALM 138:2); Podọ taidi Paul: *“Sọn sisosiso adokun yèdo oyọnen po nuyọnen Jiwheyewhe tọn po mẹ”* (LOMUNU 13)

Dopo to ome daho he Jiwheyewhe zán le mẹ to aposteli le godo wẹ Irenée, mehe domo: *“Jiwheyewhe dó titò daho basidote Whlengan Eton tọn hia hlan ome he jlo È le”*. Ohànjito de jihàn do lé do, *“Oklunọ, dike na yẹn ninọ abọe, na enẹ wẹ odẹ sie, yẹn ninọ abọe do yẹn nido mo nujawu Ohó Towe tọn le”*. Ohó Oklunọ míton tọn le gbẹso to otè to egbe do, *“yè whlá onú helẹ do nuyọnentọ aihon he tọn le, bo sọ hundohia hlan mehe magbe nado kẹaloyí, bo sọ yín pinplón gbọn Gbigbo wiwe dali”*.

Yẹn hode do hihiatọ lepo ni yín donano to gbigbo mẹ, podọ na yé nido soğan yín didódaga to yise he hoakwe talala de mẹ podọ to Ohó Jiwheyewhe tọn gigonọ lọ mẹ. Omedopodopo do na vò to ede mẹ nado dinpón to Owé wiwe le mẹ eyín onú helẹ yín mo. Yè soğan wlán owé susu eyin mede soğan sinyenlin nado hia ohóta he le hézéhézé – anádeme he tin na núdohiamẹ de. Ehe po le tin to hiẹ po Jiwheyewhe po sẹnşen. Na Ohó donano Eton ni yín dona hlan ome he È ko dona lepo.

Krefeld, december 1988 Nuwlántọ lọ

**KOLILÉWÁ KLISTI TỌN,
PO WIWÁ ETON ALOPA-ALOPA LẸ PO,
PO NÚJIJỌ HE HODO E LẸ PO**

Po ohóta Biblu ọn dopo dopo po, mí mọ to Owé wiwe ẹ mẹ ehe yè dọ dogbọn kolilẹwá Klisti ọn po wiwá Eton alopa-alopa lepo ọn dali, he yín didohia to ofi susu to Owé wiwe mẹ. Owéfo he ẹ do na yín bibedopo dagbedagbe bo sọ yín hinhen wá oten yeton mẹ ofi he e je yé ni nò. Nugbo wiwá alopa-alopa wẹ tin, sigba kolilẹwá Klisti ọn dopo wẹ tin, whenuena Ewo Asisúno Olon ọn lo na wá pé Asivun aigba ji ọn lo to aslo mẹ (1TESALONIKA 4:13-18) nado plán en yì nùdùdù alowle hunwhe ọn kòn (OSOHIA 19:1-10).

Kolilẹwá Klisti ọn ma yin yíylo dọ “Zédayi Aposteli ẹ ọn” – ehe ọn, to nugbo de mẹ aposteli he jenukon ẹ ma tẹ modona kededi lé yè dohia do to owhe fowe to ẹ mẹ A.D. Zizeyi yisenọ nugbonọ ẹ ọn (kavi “bibeyi olon mẹ”, nado zan ohóta he kededi léhe onútúnmetọ ẹ nowàdo) – onújijo daho he na jo to vivonu azan jomion ọn ọn na kosi ẹ, ma tẹ yín dido to Zédayi enẹ mẹ gba. E dọ, “...son whenuena E na wá dáwhẹ na mehe to ogbe po osio ẹ po”. Whedida godo ọn he yín “Ofin Wéwé Whedida ọn lo” na wá tin to Owhe foton lo godo (OSOHIA 20:11-15).

To owhe kanwekó tintan lo godo whenuena Klisti ko yi, núplonme jeago ẹ ko yín zizedayi to ohóta (kolilẹwá Klisti ọn) he ji. Mí to yé mọ to nukon yi yi mẹ – vlavo to odekuku to ohó pevi de ẹ mẹ – yé dọ to agun de ẹ mẹ to egbe. Augustin (354-430) he yín gbeto he do yeyi gbọn otanhó agun de ẹ ọn mẹ, plon omẹ ẹ dọ voji wẹ yín fonsonkú tintan. Sigba Paul, mehe Augustin zé do aga somọ tenpon nado yi fonsonkú do basi núvename titegbe hú onú lepo. Podọ é ko mọ voji yi bo sọ gona Gbigbo Wiwe (FILIPINU 3:10-11). Kededi núplonme Augustin ọn, Satani ko yín bibla dote, podọ agun ko sọ tin taidi é to owhe foton mẹ. Húhlon otogán ẹ ọn po agun ọn po yín yinyonen taidi “Otò Jiwheyewhe ọn.”

Mí ma do whenu nado dohó dogbọn ehe gbeto ẹ dọ to owheta ẹ mẹ ọn go gba, sigba mi gbọ mí ni yi nuhe Biblu dọ ji. Eyin núpaşa dọ, e ma yín dopo sokede wẹ aposteli ẹ dohó dogbọn kolilẹwá Klisti ọn dali son bibenu yi vivonu gba; modopolo, susu to owéfo ẹ mẹ yín gbigbado to Biblu mẹ bo yè ma na no ma go yé wá oten yeton mẹ. To azan aposteli ẹ ọn mẹ, yisenọ ẹ tindo jloje nado sè oplon susu dogbọn ohóta he ẹ ọn dali. Kededi pondégo de, Paul, sogan dọ dọ éwo to núplonme Jiwheyewhe ọn blébu dohia (OWALO 20:27). Mí nado pon, to owé kansedo yeton ẹ mẹ dohlan agun ẹ, aposteli ẹ yi i dọ yé ko modona onú enẹ ẹ dote. Yé no flinnú yé to ofidepope he yé je dogbọn onú he yé ko yonen ẹ ọn dali to agun ẹ mẹ nado dó pipe ohó lo ọn hia hézéhézé,

mí do na dindona dagbedagbe otẹn he sọgbe to owéfo lẹpo mẹ bosọ bẹ yé dopo to otẹn he jẹ me.

Sọn Owendagbe MATIU tọn mẹ podọ jẹ vivonú Owé OSQHIA tọn tọn me, mí mọ ohógó he dó wiwá alopá-alopá Oklunọ tọn hia po kolilẹwá Eton po. Enẹwutu, e to dandan dọ mí ni dindona dagbedagbe to alo lẹpo mẹ nado mọdona wiwá he hunkọ go yè to ohódọ do. Owéfo he lẹ ma yín tito ode bọdo ode go dolé e jẹ do gba.

Nado tùnwùn ohó he yè to didọ lẹ tọn, mí na dè owéfo Biblu mẹ tọn awe. To ojẹ delẹ me, yé sogan taidi dọ yé to ohó dopo lọ dọ, sığba bo yín núhe gbọnvò mlenmlen to nújijo lẹ mẹ kavi to núwiwá lẹ mẹ. To MATIU 25:1-10 me, yé dọna mí dogbọn mẹhe na wleawu to whenuena Asisunọ wá bo nasọ biọ homẹ po É po yi **Alọwle Hunwhẹ kọn** lẹ tọn dali. To LUKU 12:35-40 me, mí hia dogbọn mẹhe nọte pọn Oklunọ yeton lẹ tọn dali, kẹdẹdi Mẹhe **lẹgò sọn Alọwle Hunwhẹ kọn**. Whenu owè lẹ tọn de tin to onújijo awè helẹ sẹnşen podọ wiwá vóvo awe po awhànpa vóvo awe po yín didohia. To tẹndódoponẹ lọ mẹ ohógbe he di yenozo lẹ kavi ohógbe dopo nẹ lẹ lọ – na pọndego, “Núdùdú Alọwle Hunwhẹ tọn”, “miyongban lẹ” podọ nado to “gbesiso mẹ” – yín mimọ to Owé Wiwe awe helẹ mẹ.

Nújijo susu yín bibla dopo hẹ kolilẹwá Oklunọ tọn dopo dopo go. E to vivemẹ dọ mí nido hen do ayiha mẹ dọ jẹnukonna wiwá Klisti tọn tintan mí mọ sışẹ dọdai he hú kanweko tọn. Nado dọ dogbọn agùn alẹnù Yóyó tọn dali, agùn lọ tindo dọpọn wiwá atọn Oklunọ Jesu Klisti tọn: tintan he É wá, É wá taidi Whlengantọ nado wá flí omẹ Eton lẹ go; awetọ he É wá, É wá taidi Asisunọ nado bẹ mẹfligo lẹ yi owè (ehe yín opagbe kolilẹwá Eton tọn); podọ atontọ, to Alọwle Hunwhẹ Lẹngbọvu lọ tọn godo, É na wá po omẹ eton lẹ po (OSQHIA 19:11-16) nado wá hoavun hẹ huhlọn kentọ tọn lẹ, whenuena É ko zé aholudu owè fọtọn tọn do ai to aigbaji.

Mi gbo mí ni dọhó vivẹ do kolilẹwá Klisti tọn awetọ ji, he yín zizéyi Asivun lọ tọn. Dopo dopo to omẹfligo lẹ mẹ donukun wiwá daho nẹ lọ. Yisenọ nugbo lẹ ko nọte nado mọ azán lọ, sọn whenuena Klisti ko heji yi olon mẹ. E dọna Omẹ eton lẹ whẹpodo yi, dọ; *“Yen jei nado wleawu otẹn de tọn dai na mi. Eyin Yen yi bo wleawu otẹn de tọn dai na mi, Yen nasọ legò, bo hen mi yi dé de, na ofi he yen te finẹ wẹ mi na nọ ga.”* (JOHANU 14:2-3). Whlasusu dogọ wẹ é dọhó do nujijo daho he ji.

To MATIU 24 me, nuplọntọ lẹ dohia mẹplọntọ yeton tẹmpli whanpenọ lọ. To awújijí yeton mẹ É gblon na yé dọ *“mi ma mọ onú helé pó? Nugbo wẹ yen dọ hlan mi, yé ma to na jo zannu dopo dai to awetọ ji, ehe yé ma na hó liai.”* (MATIU 24:2).

To ehe godo, yé kan ohó atòn biọ Ẹ; 1) “ Dọ na mí, whenuena onú hele najo?” 2) “Etẹwẹ na yín ohia wiwá towe tọn?” 3) “po opòdo aihon tọn po?” mẹhe hia owé he lọ dagbe dagbe na mọ dọ Jesu na ogblondo óhó kanbiọ atòn nẹlẹ tọn. Dogbọn wiwá Eton aweto dali, É dọ dọ, “*Na le abi nọ jẹgbonu sọn whezize dali wá, bo sọ nọ yín mimọ yèdọ jẹ wheyihọ dali, mọkẹde wẹ **wiwá** Ovi gbẹtọ na nọ*” (MATIU 24:27).

“*Şigba le azán Noe tọn te, mọkẹde wẹ **wiwá** Ovi gbẹtọ tọn na nọ*” (MATIU 24:37).

“*..yé ma sọ yọnen kaka osingigọ do wá, bo plọ yé omẹ pọ yi; mọkẹde wẹ **wiwá** Ovi gbẹtọ tọn na nọ ga*” (MATIU 24:39).

“*Enẹwutu mì nọ họ mède: na mì ma yón azán he gbè Oklunọ míton **ja***” (MATIU 24:42). “*Enẹwutu mì ni wleawu dai: na ojẹ he mẹ mì ma lẹndo wẹ Ovi gbẹtọ tọn ja*” (MATIU 24:44)

“*Podọ le yé jei hihọ gbé, Asisunọ **wá**: yé mẹhe wleawu lẹ biọ homẹ he ẹ yi alowle hùnwhe kọn*” (MATIU 25:10).

“*Şigba mì nọ họ mède to osá lẹpo mẹ, bo sọ nọ basi ovejive, na mì nido yí nuglo nado hongan sọn onú hele pọ mẹ he to na wá jo, podọ nado şite to Ovi gbẹtọ tọn nukon*” (LUKU 21:36).

To azán aposteli lẹ tọn po yisenọ he jẹnukonna mí lẹ tọn po mẹ; tódidó ogbè tọn po nukundidó kọlilẹwá Jesu Klisti tọn po tin to ayiha yé he yise lẹ tọn mẹ, Owé Wiwe lẹpo sọ dekunnu tódidó he lọ tọn.

Mì jale, to vivenu po odẹ po mẹ mì doyéyìgona Owé Wiwe he lọ.

“*...to whenuena ojẹ awumimion tọn na sọn nukun Oklunọ tọn mẹ wá; Ewọ nasọ **do** Jesu Klisti hlan, mẹhe yè dọ yẹwhehọ eton hlan mì dai*”. (OWALỌ 3:19b-20).

“*Na whedopopenu he mì to akla he dù, bo sọ to kọfu he nù, mì to okú Oklunọ tọn lá kaka é nado wá*”. (1KOLINTINU 11:26)

“*...le mì lẹ sọn boşio kọn do Jiwheyewhe de do, nado nọ sẹn Jiwheyewhe ogbèno nugbonọ: podọ nado nọtepon Ovi eton sọn olon mẹ, mẹhe E wọ ko fọn dogbè sọn oşio lẹ mẹ, yèdọ Jesu lọ, mẹhe to mí whlẹn sọn homẹgble he ja mẹ*”. (1TESALONIKA 1:9-10).

“*Na etẹ wẹ tódidó míton kavi ayajije míton, kavi ojẹgbakun gigodido tọn? Be yè dọ e ma yín mì wẹ, to Jesu Klisti Oklunọ míton nukon to **gigowá** Eton whenu?*” (1TESALONIKA 2:19).

“*Na Oklunọ losu na jete sọn olon mẹ, abobo, ogbè angeligán tọn, po open Jiwheyewhe tọn po é po: oşio he tin to Klisti mẹ lẹ whẹ wẹ na fọn*” (1TESALONIKA 4:16)

*"Na Jiwheyewhe jijoho ton losu ni klò mì zùn wiwe mlenmlen; yen sọ to dèho hlan Jiwheyewhe do yè ni yí gbigbo, ayiha, po agbasa míton lẹ po whlá to pipa mẹ hlan **gigòwá** Jesu Klisti Oklunọ míton ton whenu". (1TESALONIKA 5:23).*

*"Mẹmēsunnu, míwle mì vè gbọn **gigòwá** Jesu Klisti Oklunọ míton ton dali, podọ gbọn oplidopo míton dali to Ewọ de" (2TESALONIKA 2:1).*

"Dọ hiẹ ni yín osẹn lọ matin diho, matin ovle, kaka jẹ awúsohia Jesu klisti Oklunọ míton ton whenu". (1TIMOTI 6:14).

*"Sọn dinvie yè ko zé ojẹgbakun dódó ton daga na mì, ehe Oklunọ, whẹdato dódónọ, na na mì to azán nẹ gbè: é ma sọ yín hlan yen dopo kẹde gba, şigba hlan yé he yinwanna **awúsohia** Eton lẹ ga". (2TIMOTI 4:8).*

"Na ojẹ vude dogó, é wọ he já na wá, é ma to na den". (HEBLU 10:37).

*"Enẹwutu, mēmēsunnu emi, mì sinyenlin kaka jẹ **gigòwá** Oklunọ ton whenu...mì sinyenlin ga, bo hẹn ayiha míton lódo; na gigòwá whenu Oklunọ ton to sisẹpó". (JAKOBU 5:7-8).*

*"Na míwle ma to otàn vonu he yè yí núnọnen flinflin do doai hodo gba, whenuena mí to huhlọn po **gigòwá** Jesu Klisti Oklunọ míton ton po hẹn zùn yinyonen hlan mì..." (2PITA 1:16).*

"Na mì ni sọ yón ehe whé, dọ, mẹvletọ lẹ na wá po ovle po to azán godo ton mẹ, bo na to zonlinzin to ojo yéde ton mẹ, bo na to didọmọ, fie wẹ opagbe gigòwá Eton ton te?" (2PITA 3:3-4).

*"Meyinwanna emi, dinvie ovi Jiwheyewhe ton wẹ mí, e ma ko sọ sọawúhia le mí na te; şigba mí yonen dọ, whenuena ewọ na **sọawúhia**, míwle na di ewlosu; na mí na mọ en dolé É te". (1JOHANU 3:2).*

*"Na dile omẹpopo kú to Adam mẹ, mọ ga wẹ yè na hẹn omẹpopo yín ogbènọ to Klisti mẹ. Şigba omẹ dopodopo to kannu eton titi mẹ: Klisti sinsen tintan lẹ; to godo yé he yín Klisti ton lẹ to **gigowá** whenu eton" (1KOLINTINU 15:22-23).*

E NA WÁ JỌ NUGBONUGBO

Owé wiwe he yè tò ode bọdo ode go he lẹ to didohia akuehiho nújijọ daho nẹ ton. E ma den to okú aposteli lẹ ton godo,wẹ omẹsusu fonn bo to didọ dọmọ Klisti ko wá to gbigbome; mọkẹde wẹ e to jijodo to egbe. Gbẹto lẹ nọ kú şigba gbigbo lẹ ma nọ kú gba. Yé nọ wlé yé he wleawu nado lá núplónmẹ jeagọ lẹ. Núplónmẹ piplimẹ lẹ ton he to didọ dọ aholudu Jiwheyewhe ton ko sọawúhia podọ yín zizedoai to aigba ji to owè 1914 he yín yinyonen hlan omẹpo. Núplónmẹ mọtọn hunkọ lẹ he zón hẹ titi azán lẹ ton ko tin jenukọn podọ to asiko he godo. Whlądopo dogo, ohógbe (PALUSIA) "awúsohia Klisti ton" ko

leşun ohógbe he omẹ lẹpo to zinzán. Omẹ he to “oplón palusia tọn” na lẹ, tindo adogbo dọ Klisti ko wá dote, bo sọ to owhẹda dinvie podọ zọnmi. Dogo, yé to didọ dọ kolilẹwá Klisti tọn tin to gbigbo me, podọ yé mehe to mọ wà lẹ to ohódọ dogbọn núdohiamẹ gbọnvo de tọn dali, yise gbọnvo de, podọ ehe, podọ enẹ he gbọnvo de tọn dali bo sọ to didomọ onú he lẹ na yín yínyonẹn hlan awhànpa dedovo de kẹde. Ohó dopo lọ wẹ yé to didọ to whepoponu. Yé to ohó lọ dọ po awuvivi de po. Podọ gbẹtọ lẹ masọ yonẹn dọ yé ko tọn sọn nugbo lọ me, podọ yé ko don yé súnson tódidó gigo tọn lọ me.

Adogbo mọton hunkọ lẹ sọgan taidi nugbo de, sigba yé jeago bo sọ hen omẹ búali. Ohógbe Gleki tọn “palusia”, tunme eton wẹ “awusohia” he yín awusohia mede titi tọn kavi wiwá he to dandan me. Tunme “pala-usia” tọn yín “awusohia núde tọn”. Nado dọ, e yín otògan Amelika tọn biọ whedohosa, enẹ wẹ Palusia (awusohia). Palusia ma yín aihún gba; nugbo palusia yín awusohia mede tọn po wiwá eton po to agbasa me. Enẹwutu palusia Klisti tọn depope ma tin whenuena Klisti losu ma ko sọawuhia gba. Núplónmẹ mọton hunkọ lẹ ma tindo oyonẹn. Kẹdedi awúsohia me Eton tintan kavi “epifani” (palusia wiwá Eton tintan tọn) yín nugbo, mọkẹde wẹ awúsohia Eton to agbasa me (“palusia” kavi awúsohia) eton to kolilẹwá Eton whenu nasọ yín nugbo. Núplónmẹ dogbọn palusia Klisti tọn dali ma tin awúsohia me Klisti losu tọn, ma tindo oyonẹn kavi dódónu Biblu tọn gba.

Kolilẹwá Jesu Klisti tọn po nújijo he blado e go lẹ po ma yín linlẹn kavi oplón gba, nugbo wẹ yín yé. Paul wlán dogbọn enẹ tọn dali, *“Mì dayi e go, yẹn do núdabla de hia mì; mí omẹ pó ma na damlọn gba, sigba mí omẹ pó wẹ yè na diọ”* (1KOLINTINU 15:51).

Medopodopo sọgan hia to owé MATIU 17:2 tọn me: *Etẹwẹ unme didiọ po nukunme didiọ po yín podọ nawẹ eyín nugbo do: “Agbasa Jesu tọn sọ diọun to yé nukon; nukunme Eton to sisè di owhe, avò eton sọ lezun wéwé taidi hinhon”.* Johanu mọ Oklunọ míton po nukunme dopo lọ po to osó patmos tọn ji, *“...Ota Eton po odà Eton po wé di sekanfún, yé wé di kensu, nukun Eton sọ di zodé”* (OSOHIA 1:12-18).

Unme didiọ he to didohia dọ *“na gbigble he na zé magble do janwẹ, mowe kúkú he na zé maku do janwẹ”* (1KOLINTINU 15:53). To ogbesisọ me podọ to pipé me whinwhẹn hùgan de ma tin, sigba jounjoja madopodo. To Job 33:23-28 me, mí mọ linlẹn he to didohia dọ yé na diọ mí gowa jounjoja míton me. To fiñe, mí hia dogbọn avosínsan podọ dogbọn whẹgbọto lọ tọn dali: *“dopo to fọtón me”.* To Job 33:24 me, yé dohia ofligo he yé mọ yí lọ. To JOB 33:25 me, é dọ dọ, omẹ didé lẹ nasọ lẹgòwá yí azán jounjoja yeton, to JOB 33:26 me, dọ yé hode hlan Jiwheyewhe, ewọ nasọ yín dagbenọ hlan yé. Mọwẹ mí nasọ gòwá jounjoja

mítòn mę to fónsónkú agbasa mítòn tòn mę. Didiọ najọ, “*Plaun, to nukun whiwhe dopo mę, to open godo tọn ji: na open na donú, yè nasọ zé oşiq lę titę magble, yè nasọ diọ mí*.” (1KOLINTINU 15:52)

Onújijọ daho nę ma kan mehe to ogbẹ to asiko nę lọ mę lę keđe gba, şigba po yę mehe ko jenukonna mí yì tódidó gigo tòn he lọ mę po. Job losu dọho dogbon fónsónkú yise tòn dali dọmọ: “*na yẹn yọnen dọ whèyídomejito şie to ogbẹ, podọ ewọ na şite to sọgodo to aigba ji: podọ ehe godo ayú şie ko yín viva, ehe na yín, yedọ sọn agbasalan şie mę wę yẹn na mọ Jiwheyewhe*” (JOB 19:25-26).

To kọlilẹwá Oklunọ mítòn tòn whenu, yę mehe damlọn to Klisti mę lę na mọ agbasa fónsónkú tòn yí, keđedi le yę wlan ẹn dọ, “*mọwẹ fónsónkú oşiq lę tọn te ga. Yè do è gbigble mę: yè zé è tite magble mę: yè do é madoyeyi mę: yè zé é tite gigo mę: yè do é madogan mę: yè zé é titę huhlọn mę: yè do é agbasa jowamọnọ de mę; yè zé é titę agbasa gbigbonọ de mę. Eyín agbasa jowamọnọ de tin, agbasa gbigbonọ de tin ga*” (1KOLINTINU 15:42-44).

“*Na eyín míwle yise dọ Jesu kú bo sọ fọn, yèdọ mọwẹ Jiwheyewhe na hen yę he damlọn to Jesu mę lę wá po é po do.*” (TESALONIKA 4:14). Mędepope he plónmę dọ Klisti ko wá, do na dọ na mí fié wę omę he Jiwheyewhe hen wá po é po lę te. Dogo, nuplónmę he lę nọ zé omę he to ogbẹ lę do oten he yín jijle do mehe ko damlọn lę tọn go bọ ehe sọ jeągọ do ohógbe hinhonno biblu tọn lę tọn go: “*Na ehe wę mí dọ hlan mi gbọn ohó Oklunọ tọn dali,dọ, mí he tin to ogbẹ bosọ pò je gigòwá Oklunọ tọn whenu lę,ma na jenukonna yè he damlọn lę gba. Na Oklunọ losu na jete sọn olọn mę, abobo, ogbẹ angeligán tọn po open Jiwheyewhe tọn po è po: Oşiq he tin to Klisti mę lę whę wę na fọn. Whenenu wę yè na zé mí he pò to ogbẹ lę do aga po yè po to aslọ mę, nado pé Oklunọ to aga: mọwẹ mí na tin to Oklunọ de kakadoi*” (1TESALONIKA 4:15-17).

Do ayi e go, Oklunọ ma gọjá aigba ji gba, şigba awhàngbatọ lę, yę mehe damlọn to Klisti mę lę, whę wę na fọn podọ yę nasọ diọ mehe to ogbẹ lę,yé nasọ yì pé Oklunọ to aga “*...mọwẹ mí na tin to Oklunọ de kakadoi*” (1TESALONIKA 4:17).

Oklunọ tin to awúsohia mę to asiko ojomion tòn mę, keđedi lé É dopagbe Eton do, to ninomę gbigbonọ de mę. É tin po omę eton lę po, podọ ofie omę awe kavi atón bę yéde plidopo te to Oyin Eton mę, É tin to gblagbla yéton mę. To azán Pentikosti tọn gbe, É wá to gbigbọ mę nado nọ mefligo lę mę keđedi le É dopagbe Eton do (JOHANU 14:18). “*...yé ko zé mí doaga he, bo sọ hen mí sinai dopọ he, to oten he to olọn lę mę, to Klisti Jesu mę*” (EFESUNU 2:6). Jonọ podọ whęzeto wę yisenọ nugbo lę to aigba ji, yę to otò donano de din ehe Jiwheyewhe losu yín didoto otò lọ tòn. To otęndo dopone mę yę ko wleawu dote, “*otò dopolomenu he mewiwe lę, po owhédo Jiwheyewhe tọn mę tọn lę po*” (EFESUNU 2:19).

To kòlilẹwá Klisti tọn whenu yé mēhe yè dè nado nò gigo mē, eyín yé tẹ ko damlọn kavi eyín yé tẹ ko sọ to ogbè, yé na mọ makú yí to nukun whiwhe dopo mē podọ gbọn huhlọn Jiwheyewhe tọn dali nado yì pé e to aslọ mē. To popo lepo mē, sọn wiwá Eton tintan whenu jẹ kòlilẹwá eton whenu, mēhe yise nugbo to ohó Jiwheyewhe tọn mē he yè dọ to asiko yeton mē bo sọ dó dọpón eton, na wá pé Jesu mēhe ko yín tódídó gigo yéton tọn. Nişè! Paul dọ dole dọ, *“sọn dinvie yè ko ze ojegbakun dódó tọn doai na mi ehe Oklunọ, whẹdatọ dódónọ na na mi to azán nẹ gbe: é masọ yín hlan yẹn dopo kẹdẹ gba, şigba hlan yé he yinwanna awúşohia eton lẹ ga”* (2TIMOTI 4:8). To owhèta agùn dopodopo tọn mē, omẹ dele tin bo yise to núhe gbigbo to didọ hlan agùn lepo mē bo sọ yise dọ kòlilẹwá Oklunọ tọn na jọ to asiko yeton mē. Yé zán ohógbe “malanata” – Oklunọ wá, na tenọpon ẹn doadọ sisosiso yì ayiha yeton lẹ mē. Yé hode, *“mọwẹ, wá Oklunọ Jesu”*. Yé ma hen yé şinúwa mọ yé ma sọ dó winyan yé. Yé jenukonna mí yì poun wẹ bo sọ to ote pón mí kaka mí omẹpó nado biọ ahóluduta Jiwheyewhe tọn mē. Dinvie, to asiko godo tọn he mē, tadona wanyin ohó-Asisunọ po ohó-asivun tọn po ko yí tenmẹ to dinvie, na to vivonu Gbigbo po asivun lọ po nido dọ ohó dopo lọ” (OSQHIA 22:17).

Omẹdide Whenu Alẹnú hóhó tọn lẹ fón tite pò Klisti po kẹdẹ MATIU 27:51-54. *“ehe lepo, he mọ kunnude dagbe yí gbọn yise dali, ma mọ opagbe lọ yí: Jiwheyewhe ko sọ wleawu onú he yónwhanpe humọ tọn dai na mí, dọ to míwle godo yé ma sọgan hen yé sọgbè gba.”* (HEBLU 11:39-40). Yé to ote to paladisi mē bo to nukundo asiko lọ, whenuena omẹpo na mọ pipegan lọ. To azán nẹ gbe, omẹ dide sọn whenu Alẹnu Hóhó po Alẹnu Yóyó tọn po na wá tin to núdùdú hunwhẹ daho lọ tọn kọn to gigo mē. Oklunọ míton dọ dogbọn enẹ tọn dali dọmọ, *“yẹn sọ dọ hlan mi, omẹ susu wẹ na wá sọn whezizẹ dali po wheyihọ po dali, bo na jagla hẹ Ablaham, Isaki, po Jakọbu po to ahóludu olon tọn mē”* (MATIU 8:11).

GBQDEME HE YÈ MỌ YÍ

“Na nukundo núdida tọn nọtẹpón osohia Ovi Jiwheyewhe tọn lẹ tọn... E ma sọ yín yéwle kẹdẹ şigba míwłosu ga, he tindo sinsẹn tintan Gbigbo tọn lẹ yèdọ míwłosu to winwẹn to ohó míton mē, bo to tenọpon sọdodovi, enẹ wẹ dọ, ofligò agbasa míton tọn” (LOMUNU 8:19 po 23 po).

Kẹdẹ GENESISI 1:27, *“mọwẹ Jiwheyewhe dá gbẹtọ to boşio eton titi mē, to boşio Jiwheyewhe tọn mē wẹ É dá ẹ do”*. Núdida he lọ ko tin to agbasa gbigbọnọ lọ mē. To enẹ godo Oklunọ Jiwheyewhe dá gbẹtọ sọn kọgudu aigba tọn mē. *“Oklunọ Jiwheyewhe do gbẹtọ sọn kọgudu aigba tọn mē...”* (GENESISI 2:7). Agbasalan ehe lọ mē wẹ gbẹtọ lọ jayi te. Enẹwutu, Jiwheyewhe he yín gbigbo

do na lẹzun gbẹtọ to Ovi lọ me nado fli mí gò sọ agbasa okú tọn he si, podọ nado gọ mí wá Ovi Jiwheyewhe tọn yínyín me to kọndopọ wiwé me po É po. To vivonu, mí na wá tin to apajẹ Eton me, to agbasa gbigbono lọ me. “*Na omẹ he é yonen jenukon, ewo we é ko de nado yin mekondopo hlan apajẹ Ovi eton ton*” (LOMUNU 8:29).

“*Sunnu tintan we sọn aigba me, aigbanu: sunnu aweto we sọn olon me. Lé aigbanu te, mowe ye ga he yin aigbanu te: podọ lé olonnu te, mowe ye ga he yin olonnu te. Lé mí hen ohia aigbanu ton, mí na hen ohia olonnu ton ga*” (1KOLINTINU 15:47-49).

Yé mehe yise nugbo nugbo le to jijlo nado dó mima to fonsokú tintan me he yin didio agbasa ton, podọ nado yin zize sọn aigba he ji yi gigo me.

“*Na gbọn tódidó dali we ye whlen mí: sigba tódidó he ye mo ma yin tódidó gba: na onú he gbẹtọ mo, etewe é sọ to tódo ba?*” (LOMUNU 8:24). Dogbon ofligozon he ye wá whládopo to satin kalivali ton ji dali, é hen mí gowá nugbo nugbo to ten dopo lọ me fie mí ko jai sọn. É ko fli mí gọ mlenmlen podọ mí sọ to tenpon didio agbasa he ton.

Paul do ojlo eton nado yin maheto to fonsokú ojloje ton he me to owefo he me: “*Na yen nido yonen po huhlọn fonsokú eton ton po podọ kondopo oya eton ton, whenuena yen konawu dopo do okú eton me; eyin gbọn alọ depope me yen ni do je fonsokú mehe kú le ton me*” (FILIPINU 3:10-11).

Kededi lé eyin yinyonen do agbasa aigbanu de yin zize do oyodo me, mokede we mí tindo kandeji do agbasa gbigbono de na yin finfonson okú me. Yiseno nugbo he na po to ogbe je kolilewá Jesu Klisti ton whenu na yin didio bo nasọ mo agbasa fonsokú ton yi. “*meyinwanna emi, dinvie Ovi Jiwheyewhe ton we mí, e ma ko sọ sawúhia lé mí na te: sigba mí yonen do, **whenuena ewo na sawúhia, míwle na di ewlosu; na mí na mo en dolé É te.***” (1JOHANU 3:2)

Jesu Klisti, Ovi Jiwheyewhe ton lọ, mehe ye whè do satin go bo sọ di, fon dogbe to agbasa me to azán atontọ gbe. Ehe godo, É nọhé núplontọ Eton le azán kande bo sọ to pinplon ye onú nele he yin Aholudu Jiwheyewhe ton ton. É dù bo sọ kondopo he ye (LUKU 24:36-39; OWALO 1:3). “*É sọ plán ye je gbonu kaka ye do je Betani titegbe, É sọ zé alọ eton le daga, bo dona ye. É sọ wá jọ lé eto didona ye, ye klán en sọn ye de bo sọ zé é yi olon aga*” (LUKU 24:50-51). “*Lé ye zin nukundo olon me bo to pinpon lé é to yi, dai e go sunnusi awe alavonọ site to ye de; he ga domo, Mi dawé Galili ton le, etewutu we mi site bo to nukunzin do olon me? **Jesu he lọ, he ye yi do olon me sọn mi de, nasọ legowá dile mi mo en bo é jei olon do***” (OWALO 1:9-11).

Kededi le eyin dido do, kolilewa Jesu Klisti ton na yin nugbo de, e ma yin awuvivi sinsen ton gba, sigba nugbo we po ohia gbaungba ton po he na hodó onújijo daho ne lo to opodo azán ojomion ton ton. Enè he mí hia to LUKU 17:34-36 me na lezun nugbo talala na omesusu: *“Yen do hlan mi, domo, to azán ne me, gbeto awe na tin to adozan dopo ji, ye na yi dopo, bo jo aweto dai. Yonnusi awe na to ose li dopo; ye na yi dopo bo jo aweto dai. Gbeto awe na tin to oglegbo; ye na yi dopo, bo jo aweto dai”*.

AWHÁGBE LỌ

Kededi 1TESALONIKA 4:16, onú aton we na jo to kolilewa Okluno ton whenu: tintan 1) abobo, aweto 2) ogbè angeligan ton, atontó 3) opengbè Jiwheyewhe ton. Onú hele po we na jo to whenuena Okluno na jete son olon me nado zé omefligo le yi gigo me.

To JOHANU 11 me, mede sogan hia dogbon awhágbè Eton asepipa ton dali. É jo to devizonwiwa Eton me to aigba ji: *“Podó whenuena é ko doho dolé, é yi ogbè lélé do dawhá do, Lazalosi, jegbonuwá. Ewo he yin osio lo so jegbonuwá”* (JOHANU 11:43-44).

Whenuena Okluno miton to kuku, É yi ogbè lélé do dawhá, *“Bo pon, avo ye do gbabò fiwiwe lo ton so tlen do awe...aigba whàn gigi, ose le so ze; oyowhé le so hùn do nuvo: osio susu ome wiwe he ko damlon le ton fon”* (MATIU 27:50-52).

To JOHANU 5:25 me É domo, *“Nugbo nugbo we yen do hlan mi, Ojle lo ja dinvie so we, whenuena osio le na se ogbè Ovi Jiwheyewhe ton ton; mehe so se le na tin to ogbè”*.

Ohó Okluno miton ton asepipa de we; Ohó Ganhúnúpotó ton we. Ohó depope he É do no wa sise me, podó onúhe É degbè eton no soawuhia. Ohó eton ma no lego agba gba, sigba e na dotana onú he yen jlo. Bo é so yi ohó huhlón Eton ton do hen onú lepo go (HEBLU 1:3). Ohógbè Gleki ton (XE.....) he yin mimo to 1TESALONIKA 4:16 me, ton son ogbè awhàn ton de me he yin ogbè asepipa ton. Onú he na jo lé É to teje son olon me ja. Ohógo he yin awhágbè *“he ye so tunme do awhágbè asepipa ton”*; ye mehe ko damlon le we na yin yiylo gbon awhágbè he lo dali. To ehe godo, agbasa didio ye mehe to ogbè to klisti me le ton na yi tenme. To ehe me Okluno okluno le ton nado húhlón ogan yinyin eton po asepipa eton ton po hia, kededi lé eyin Okluno to ome he to ogbè po osio le po ji do.

To HEBLU 12:26 me mí hia do, *“...ogbè mehe ton whàn aigba to whenenu, sigba to dinvie é ko dopagbe domo, whladopo dogo Yen ma to aigba kede na whàn ba, sigba olon ga”*.

To MATIU 25 me ye ko do hlan mí dogbon awhágbè he tọnḡbonu to zángbodo awe me **ḡenukonna** kọlilewá asisunọ tọn dali dọmọ, “Pón, asisunọ ja; mì tọn yí pé é”. Ehe we awhágbè huhlónnọ godo tọn lọ **to aigba ji** nado fón yé omẹ he damlọn to gbigbo me to kọlilewá klisti tọn whenu. Yé omẹ he fón lẹ, jlá miyongban yeton lẹ do bo sọ wleawu po gbesisọ po na wiwá Asisunọ lọ tọn. Nudidọ awhágbè he tọn na fón awhli nuyẹnntọ lẹ po núlúnọ lẹ po dọpọ ga: *“Whenenu awhli nele pó fón, bo jlá ozòwhán yeton lẹ dó”* (MATIU 25:7). Núlúnọ lẹ, nugbo, to gbejizonlin yeton ji jei Asisunọ pé gbé, sịgba yé wá mọ do yé ma tindo ami he pé nado hen yé lúnton gba, podọ enẹwutu we yé ma do sogan yí Núdùdù Alọwle Hunwhe tọn kọn.

Po ayiha nugbo de po, mí do na zé ohógo he yín “awhágbè” (xpauyn) MATIU 25:6 me tọn, ehe to ogbè Glẹki tọn me to didohia oylo finfón tọn dó hlan omẹ he to ogbè bo damlọn to gbigbo me lẹ, jilẹ do ohógo he yín “abobo go” (XE.....) ehe ye zán to 1TESALONIKA 4:16 me. To vlekesi de me, mede sogan mọ do ohógo awe he lẹ ko yín zinzán mlenmlen. Ohógo “awhágbè” Matiu 25 me tọn to didohia owen yiyayiya he na tin to gblagbla yisenọ he tin to ogbè to azán ne me lẹ tọn to aigba ji, podọ “abobo” 1TESALONIKA 4 me tọn na yín asepipa kededi lé Oklunọ na to teje sọn olon me nado ylo ye mehe ko damlọn to Klisti me lẹ ḡebonu wá.

Matin núdindon, awhágbè MATIU 25 me tọn we to yi yi to dinvie. Ehe we owen godo tọn he me yisenọ lẹ gbọn do fón ḡenukonna kọlilewá Klisti tọn. Yé sè Ohó gbete Jiwheyewhe tọn tọn bo sọ kealoyi manna yoyó lọ – he yín Ohó pagbe tọn lọ na egbe. Owen Jiwheyewhe tọn we Ohó ojle he me tọn he hen opagbe lepo na ojle godo tọn. Yé mehe yise to egbe lẹ kededi Owé Wiwe lọ, bo sọ note to ohó lọ me po Jiwheyewhe po, we na do dọpón pipé opagbe lẹ lọ tọn.

Dogbon wenzagun he ye do sedo ḡenukonna wiwá Klisti tọn tintán, mí hia do, *“Ogbè mede tọn he to awhádo to zungbo me”* (ISAIA 40:3). Biblu hiato lepo tunwun do dọdai he ye ko do lọ yín sise dogbon devizonwiwá Johanu baptizi tọn dali. É dekunnu do ewlosu go, do *“Yen we ogbè mehe tọn to awhádo to zungbo me, Mi basi aliho Oklunọ tọn dó titegbe! Dolé yewhegan Isaia do do”* (JOHANU 1:23).

Dinvie, ḡenukonna kọlilewá Jesu Klisti tọn, owen Ohó he ye dohia tọn (ehe ye do gbọn wenzagun agun godo Laodikea tọn tọn dali) gbé to awhádo zonmí. Awhágbè lọ gbé to yi yi bo ye mehe yí ayipipa bo sọ to finfón sọn amlon yeton me, jlá miyongban yeton lẹ dó. Awhli nuyẹnntọ lẹ sọ gọ miyongban yeton lẹ po amí po. Ye tindo Ohó lọ po Gbigbo lọ po. Yé sọ to domona to dinvie do Jiwheyewhe to azon Eton henwá pipé me, bo ye yí ayipipa hlan owen lọ, he yín Ohó dọdai tọn to ojle he me. To ehe me, ye yín awuwleto hlan azán gigonọ ne.

Johanu baptizi, he yín mēhe jenukonna wiwá tintan Okluno míton ton, dọmọ, *“Ewo mēhe tindo asi yóyó wẹ asisúno; şigba honton asisúno ton, he şite bo to ogbè eton sè jaya susu na é sè ogbè asisúno ton wutu: enewutu yè hen ayajẹ şie he zùn gígó”* (JOHANU 3:29). Mokede wẹ to dinvie, Asivun lo do na sè ogbè Asisúno lo ton, ehe yín Ohó po opagbe lepo po hlan ojle he. Kede di lé owen dọdai ton to wiwá Klisti ton tintan me te, mokede wẹ dinvie, jenukonna wiwá Eton aweto, owen dọdai ton de tin ga. Ene wẹ yín awhágbè he to núdo to ojle he me – Ohó pagbe ton hlan ojle lo, owen azán he ton lo gbọn ehe me núdabla whiwhla lepo he tin to Ohó Jiwheyewhe ton me ko yín yinyonen hlan Asivun lo.

Awhágbè he na fon ye he damlon to gbigbo me le; podọ yiylo jegbonu lo po awúwiwle lo po do na yi oten jenukonna wiwá Okluno lo ton. Aposteli Johanu, whenuena é tin to osó Patmos ton ji, é mo asivun lo to núdohiamẹ me bo so wlán do, *“homẹ míton ni hùn, mí ni jaya, bo na yeyi i: na alowle Lengbovu lo ton whenu wá, asi eton ko so sọnu do ogo”* (OSQHIA19:7).

OGBÈ ANGELIGÁN TON

Ogbè angeligán ton he ye do to 1TESALONIKA 4:16 me so yín onú titegbe. *“be e ma yín ye omẹ pó wẹ gbigbo devizónwiwá ton, he ye dohlan nado wàdevizón na ye he na yín whédutọ whlengan ton le ton wutu?”*, yedo angeli le (HEBLU 1:14). To bibẹ yi olon me whenu, Omefligoto lo na bé mefligò le yi aga to Gigo me, whenenu wẹ Satani po mēhe jegodo ne le po na yín zinzindai to aigba ji. Ehe wẹ na dohia şişe núnimọ he Johanu losu mo ton, he é do taidi onù he ko jo: *“Awhàn de so tin to olon me: Mikaeli po angeli eton le po to avùnhò he dlagoni lo; dlagoni lo so to avùnhò po angeli eton le po, ye ma so gbawhàn; mo oten ma so tin na ye to olon me ba. Ye so yàn dlagoni daho lo jegbonu, odàn hóhó lo, he ye no ylo Legba, podọ Satani he no to aihon lepo klo: ye yàn en dlan aigba ji, bo so yàn angeli eton le jegbonu po e po”* (OSQHIA 12:7-9).

Omefligoto míton ko dù do Satani ji whladopo bo so gbawhàn huhlón kentọ ton lepo kakadoi. *“Bo so klón gándudu le po huhlón le po sọn ede go, é basi odohia yeton de gbangba, bo so to aglije to ye ji to e me”* (KOLOSINU 2:15). É gbawhàn okú po okútome po ton bo plán memeglo le do wlé awhànkalinmọ (EFESUNU 4:8), bo fontite po awhàngbigba po to azán atontọ gbe. *“A savo blo. Yen wẹ Nukontọ, Godoto: Yen wẹ Ogbènọ lo, Yen so lezùn oşiq; do ayi e go, Yen so tin to ogbè kakadoi, Nişẹ;Yen so tindo hònhungàn kútómẹ po okú po ton”* (OSQHIA 1:17-18).

Satani gbé so to owhe memesunnu le ton je. Enewutu Klisti, Owhegboto Alenu yoyó lo ton, gbé so to Yewheno Daho yin podọ Wheyidoto kaka je whenu agun-

asivun lo ton na yin pipé. Ojle he me mefligo lepo na soawúhia to nukon Jiwheyewhe ton ma tin apa kavi mọdo; Satani ma so soğan slé yé gbede ba. Whenenu yè na bé Legba po awhànpa eton he hodo é lepo dlan odo.

Kededi lé mí ko mọ do to Owé OSOHIA 12:7-9 me, e na yin azon angeligan Mikaeli ton nado zé ogbè eton daga podọ nado do dogbò kentọ he ji yè ko dù do ton hia e. Mikaeli dopolo wẹ so wọhẹ Legba dogbon agbasa Mosé ton dali (JUDA 9). To vivonu, é na wá note nado hò avùn na ovi Israeli ton le, kededi lé yè wlán en do, *“Podọ to ojle ne ji we Mikaeli na tite, ahovi daho lo he site na ovi omẹ towe le ton le”* (DANIĒLI 12:1). Awú ma soğan jí mi eyin ewọ wẹ mehe ton yè do to OSOHIA 20:1-3 me do, é na wlé Satani bo nasọ sise e do odomapote me jenukonna bibenu owhe fọtton aholudu Klisti ton ton. Núplónme he do do angeligan Mikaeli wẹ Klisti jeago. Nugbo lo yin do Yawhe Owé Alenu Hóhó ton wẹ Jesu Alenu Yóyó ton, Okluno dopo lo to oso, to egbe podọ kakadoi. Mikaeli po Gablieli po onú he yé yin to Alenu Hóhó me wẹ núhe yé yin to Alenu Yóyó me.

Húdo avùn devo de ton dé masọ tin to Awhàngbatọ kalvali ton po huhlón kentọ he ji yè ko dù do lepo ton sẹnşen gba, yé he gbẹ so to avunho to jehon me le (EFESUNU 6:10-17)... *“Sọn dinvie, é to todo kaka yè nado yí kentọ eton le do basi tokloafoligbe eton ton”* (HEBLU 10:13). Kọlilewá Asisúno ton na yin na Ewlosu po asivun eton po kede. whenenu É ma na tindo azon wiwà devo de.

Whedepopenu he yè lá owen dedovo de dogbon whlengan dali wẹ mí no hia dogbon Gablieli ton dali (DANIĒLI 8:16; DANIĒLI 9:21). Gablieli wẹ so do owen jiji Johanu baptizi ton hlan Zakali (LUKU 1:19), podọ jiji Okluno Whlengantọ míton ton hlan Malia (LUKU 1:26). To (nukon me), avùn he yin kentọ po huhlón eton lepo ton pannukon Mikaeli, Mikaeli angeligan lo na du to yé ji.

Yé mehe yin asivun lo kede wẹ na do mima to bibeyi olon me whenu, kededi lé yè wlán en do,do, *“...yé mehe wleawu le biọ homẹ he yi alowle hunwhe kọn”* (MATIU 25:10). Satani ma soğan biọ emẹ gbọn hongboji, na Jesu Klisti wẹ ohon lo. É biọ emẹ gbọn aliho devo, na é yin ajoto po owhebeto po wutu (JOHANU 10:1), – şigba é na yin yinyán jegbonu.

To Owé MATIU 22 me, mí mọ hia dogbon núdudú Alowle Hunwhe lo ton ton dali, po jonọ he wá lepo po *“şigba whenuena aholu biọ homẹ wá nado pón ojono le, é mọ dawẹ de to finẹ,he ma tindo avò asi yóyó tenme ton de. É sọ do hlan en domọ,Honton, nawẹ hiẹ biọ ofi wá do matindo avò asi yóyó tenme ton de? é ma sọ soğan kenu. Whenenu wẹ aholu do hlan devizonwàto eton le, domọ, Mi bla e alo po afo po,bo zé e dlan zinvolu gbonu ton me; finẹ wẹ avi po adukúnkún po na te”* (MATIU 22:11-13). Mede le dahli, na Okluno míton zán

ohógbè“hònton” tòn wutu. Do ayi e go do, Jesu sọ ylọ Juda mēdehiatọ eton he mē Satani biọ do, hònton. Mòdopo lọ wẹ É do do, do: *“Hònton, nawẹ hiẹ biọ ofi wá dó?”* (MATIU 26:50). Satani sọgan sọawúhia to avò wéwé mē bo sọ do ede hia di angeli hinhon tòn (2KOLETINU 11:14), şigba é ma sọgan tindo avò Alọwle Hunwhe tòn gbedé. Asivun lọ kedẹ wẹ tindo jloşe nado doaşọ alàvò dagbedagbe wéwé he ma kudu de tòn: *“éwọ wẹ yè na do yè ni yí alavò dagbedagbe wéwé he ma kudu do doaşona: na alavò dagbedagbe lọ wẹ dó dó mēwiwe lẹ tòn”* (OSOHA 19:8). Mí na hia dogbon awhàngbatọ lẹ tòn dali, *“Yé sọ gbawhàn eton na ohùn Lengbovu lọ tòn wutu, podọ na ohó okunnu yeton tòn wutu; yé ma sọ yinwanna gbigbo yeton kaka jẹ okú gba”* (OSOHA 12:11). Eyín mí hodo Jesu Klisti nugbo nugbo taidi ovi tonusétọ Jiwheyewhe tòn, afọ míton lẹ yín zizé do afọ dome Eton mē. To ehe mē wẹ Owé Wiwe he na yín hinhen şe to mí mē podọ gbon mí mē: *“na ode míton ma tin to ogbè hlan ede, mọ omẹ de ma sọ nọ kú hlan ede. Na eyín mí tin to ogbè, mí tin to ogbè hlan Oklunọ; podọ eyín mí sọ kú, mí kú hlan Oklunọ”* (LOMUNU 14:7 -8). Paul po mēhe kú po Klisti po lẹ sọgan do domọ, *“şigba yen sọ tin to gbè, mowẹ é ma yín yen wẹ gba, Klisti he tin to ogbè to yen mē wẹ”* (GALATIA 2:20). Yewehó kedẹ ma pé, kavi hanjiji, kavi nado dohó dogbon onú heleş tòn dali, şigba e dó na yín doşon nugbo de eyín mí jlo nado biọ gigo Eton mē.

OPÈNGBÈ LỌ

Kededi 1TESALONIKA 4:16, opèn lọ na donú to kolilẹwá Oklunọ míton tòn whenu. Ehe ma yín opèngbè yaya de, şigba opèngbè Jiwheyewhe tòn wẹ. To Alẹnú Hóhó mē, opèngbè nọ donú na nújijo titegebe de. Whenuena Oklunọ jete wá Osó Sinai tòn ji, gbeto lẹ mọ abidide bo sọ sè sówhanyinyen dahọ lẹ lọ kededi le opèngbè lọ donu do.(EKISODUSI 20:18). Jubili, owhe kandé-aoto ehe mē omẹ lepo do na yi vonu, nọ yín lílá to azán ovese tòn gbe whenuena opèn donú (LEVITIKU 25:9).

Whedopopenu, mí hia to Owé Wiwe mē dogbon núdidọ opèngbè tòn dali, nújijo titegebe de nọ jọ. Mí hia dogbon opèngbè Jiwheyewhe tòn dali he kondonpo po kolilẹwá Jesu-Klisti tòn po. To azán ne lọ gbe, Oklunọ na hen wá pipé mē tito dahọ ofligo tòn na omẹdide Eton lẹ. Klisti na lekọwá to ninomẹ dopolo mē kededi lé é yi olon mē do. To Owé PSALM 47:5 tòn mē, mí hia do, *“Jiwheyewhe he ji yi po awhá po, Oklunọ po ogbè opèn tòn po”* Whenuena opèngbè Jiwheyewhe tòn donú, omẹfligo lẹ na yín yíylo do hunwhe dahọ gigonọ kọn. Aposteli Paul dohia lé nújijo dahọ lọ ná wá jọ do: *“plaun to nukunwhiwe dopo mē, to opèn godo tòn ji: na opèn na donu...”* (1KOLINTINU 15:52).

Jesu-Klisti na lẹkọwá po awhágbè aṣẹpipa daho de Ẹ̀ton po, podọ gbọ̀n ogbè angeligán Ẹ̀ton po po opèngbè Jiwheyewhe Ẹ̀ton po dali. To azán nẹ̀ gbe, omẹ̀dide lẹ̀, eyín yé damlọ̀n kavi yé sọ to ogbè, yé na yín zizé yì jẹ̀nukọ̀nna homẹ̀gbẹ̀ Jiwheyewhe Ẹ̀ton he yín owheḍida he yé na túntún jẹ̀gbonu do nukunbibia daho lo ji.

To afọ̀dodóponeji, to enẹ̀ godo nújijo viwẹ̀ he tin dogbọ̀n tito whẹ̀ngan Ẹ̀ton dali (“zizé yì asivun lo Ẹ̀ton”) asiko ojomiọ̀n Ẹ̀ton na akọ̀ta lẹ̀ na doalọ̀te podọ Jiwheyewhe nasọ lẹ̀gọ̀ do Israẹ̀li omẹ̀ etọ̀n lẹ̀ de, he yín Ju lẹ̀. Yewhegan ISAIA ọ̀su dohó dogbọ̀n opèngbè daho he lo Ẹ̀ton dali he na donú to asiko he lo mẹ̀ (ISAIA 27:13). Kọ̀lilẹ̀wá Oklunọ̀ Ẹ̀ton na yín ajiji, taidi awúsohia abìdide Ẹ̀ton podọ to nukun whiwhe dopo mẹ̀. To azán nẹ̀ gbe, oṣiọ̀ he tin to Klisti mẹ̀ lẹ̀ whẹ̀ wẹ̀ na fọ̀n, enẹ̀ godo yé mẹ̀he wleawu lẹ̀ na yín didiọ̀ gbangba (DIDIỌ̀). Yé na zé yé dopo yì aga nado pé Oklunọ̀ to jẹ̀hon mẹ̀ podọ nado zọ̀n po é po biọ̀ gigo mẹ̀. Taidi Enọ̀ku omẹ̀ ṣinawetọ̀ to Adam godo he yín zizé yì bọ̀ yé ma sọ mọ̀ ẹn to aigba ji ba, mọ̀kẹ̀dẹ̀ e na te to vivonu owhèta ṣinawetọ̀ agùn ṣinawetọ̀ Ẹ̀ton gbe. Yé omẹ̀ he na dó mimá to bibéyìlọ̀nmẹ̀ mẹ̀ lẹ̀ ma sọgan yín mimọ̀ to aigba ji.

NINỌME LỌ

Nado mọ̀dona tadóna núwiwà daho he lo Ẹ̀ton, yé do hlan mí dogbọ̀n ninọmẹ̀ he mí na nọ̀ Ẹ̀ton dali “*ṣigba eyín gbibọ̀ omẹ̀ he zé Jesu tite sọn oṣiọ̀ lẹ̀ mẹ̀ Ẹ̀ton nonọ̀ mì mẹ̀, ewọ̀ omẹ̀ he zé Klisti tite sọn oṣiọ̀ lẹ̀ mẹ̀ na gbọ̀n Gbibọ̀ etọ̀n he nonọ̀ mì mẹ̀ dali diọ̀ agbasa kúkú mítọ̀n do ogbè*” (LOMUNU 8:11). To ofi yé ma dohlan mí dogbọ̀n amísísá he omẹ̀susu moyí Ẹ̀ton dali gba, ṣigba dogbọ̀n “**ninọ̀ emẹ̀ Ẹ̀ton dali.**” Ohógo he do “**eyín**” to owéfo he mẹ̀ yín nudohia daho de. **Eyín huhlọ̀n gbibọ̀ lo Ẹ̀ton nonọ̀ mí mẹ̀,** “**didiọ̀**” agbasa kúkú lo Ẹ̀ton na jo, yín e ma yín mọ̀, e ma sọgan jo gba. Kẹ̀dẹ̀di Ohó Oklunọ̀ mítọ̀n Ẹ̀ton, jẹ̀nukọ̀nna wiwá awetọ̀, Klisti lalono susu na soawúhia, “mẹ̀he yé yì amísísá do de lalono” lẹ̀, mẹ̀de lẹ̀ to yé mẹ̀ to azọ̀njawú po ohia daho lẹ̀ po wà, he to yéde lẹ̀ dohia po devizọ̀n amísísá yetọ̀n Ẹ̀ton he yé do yé tindo lẹ̀po, ehe nugbo nugbo, yín zizé do doundonu yewhegan lalono lẹ̀ Ẹ̀ton ji (MATIU 7:21; MATIU 24). Yé mẹ̀he to Jesu Klisti ylo do Oklunọ̀ lẹ̀ do na wà ojlo Otọ̀ he tin to Olọ̀n mẹ̀ Ẹ̀ton.

Yise Biblu mẹ̀ Ẹ̀ton to wheleponu yín adọ̀ na sisi opagbe he yé na mí to Ohó lo mẹ̀ Ẹ̀ton. “*Na opagbe Jiwheyewhe Ẹ̀ton lẹ̀po to ewọ̀ mẹ̀ Mowẹ̀ wẹ̀ yé, podọ to ewọ̀ mẹ̀ Niṣẹ̀. Hlan gigo Jiwheyewhe Ẹ̀ton to mí mẹ̀*” (2KOLINTINU 1:20). Yise nugbo nọ̀ wá gbọ̀n didọ̀ Ohó Jiwheyewhe Ẹ̀ton dali. “*Be whenẹ̀nu, yise wá sọn sise mẹ̀ podọ sisẹ̀ gbọ̀n Ohó Klisti Ẹ̀ton dali*” (LOMUNU 10:17). Ehe wẹ̀ Ohó he to alo dẹn do whẹ̀ngan, azọ̀nhẹ̀ngbọ̀ podọ opagbe devo he pọ̀ lẹ̀po, mọ̀kẹ̀dẹ̀ wẹ̀ po yise bibéyi olọ̀n mẹ̀ Ẹ̀ton po. E nọ̀ wá gbọ̀n owẹ̀n núdohiamẹ̀ Ohó whenu lo Ẹ̀ton Ẹ̀ton

dali, ehe mẹ wẹ nukundidó podọ tódido mítọn po sinai te. *“Tódido ma nọ dowinyanmẹ: na yè ko kòn owanyín Jiwheyewhe tọn pé ayiha mítọn mẹ gbọn Gbigbọ Wiwe he yè yí hlan mí dali”* (LOMUNU 5:5). *“Dinvie yise wẹ dódó onú yè to tódo tọn, okunnu onú he mí ma mọ tọn”* (HEBLU 11:1).

Ohó po Gbigbọ Jiwheyewhe tọn po to wheleponu nọ wà azọn dopọ to mēfligọ lẹ mẹ. Gbigbọ opagbe tọn nọ wá mēhe kealoyí Ohó opagbe tọn lẹ ji. Amisísà Gbigbọ lọ tọn kẹdẹ ma pé – E do na **nọ** mí mẹ. Gbigbọ lọ jèdo Klisti ji bo sọ nonọ É mẹ, Oviplónji lọ, whenuena e jẹ do É ji godo (MATIU 3:16). Gbọn ehe dali agbasa Eton yín hinhen wá sịsẹ mẹ, modopolọ wẹ hlan agabasa jowamọ mítọn lẹ. Mí do na tindo jiji-huhlọn po sinsẹn tintan Gbigbọ tọn lẹ po (LOMUNU 8:23). *“Sìgba mí omẹ popo, matin nukunmēsinyonnu he to gigo Oklunọ tọn pọn taidi to mepọnnu de mẹ, wẹ yè diọ do apajẹ dopolọ mẹ sọn gigo mẹ jẹ gigo mẹ, yè dọ taidi sọn Gbigbọ Oklunọ tọn mẹ”* (2KOLINTINU 3:18).

Omẹdepope he jlo nado tindo dopọn didiọ agabasa aigba he ji tọn dó na kealoyi huhlọn makú Jiwheyewhe tọn to ede losu mẹ. Ogbemadopo yín hinhen sẹ gbọn dopọn nugbo ovoji tọn po alọkeyí ohiadonu Gbigbọ Wiwe tọn po dali. *“Mẹhe go miwle dotu do ga, ehagodo mi ko sé ohó nugbo tọn lọ wendagbe whlengan mítọn tọn; podọ ehagodo mi ko yise ga, mēhe mẹ yè yi Gbigbọ Wiwe opagbe tọn do dohia mi go te. Ehe yín gódenú ogú mítọn tọn kakajẹ ofligò adokun he yè hò na pipa gigo etọn tọn mẹ”* (EFESUNU 1:13-14).

Didiọ agabasa he tọn ma na jọ sọn gbonu wá gba, sịgba e na bé sọn homẹ jẹ gbonu. Tintan, alindọn mítọn, ehe mẹ Gbigbọ Jiwheyewhe tọn tindo tẹnme Eton te, do na yín hinhen jẹ yóyó. Whenenu wẹ agbasa kúkú mítọn na yín didiọ dogbọn Gbigbọ ogbẹnọ Eton he **nọnọ** mí mẹ tọn dali. Gbigbọ Wiwe lọ wẹ yín huhlọn nugbo he nonọ mí mẹ ehe mẹ e na gbọn yín hinhen sẹ.

Vogbingbọn daho de tin to sẹnšen amisísà Gbigbọ tọn, ehe tọn dali omesusu dó dopọn te, po ohiadonu Gbigbọ tọn po dali to ofligòzán mítọn gbe. Ehe kẹdẹ sọgan yín dopọn dogbọn yé mēhe nugbo nugbo nado mima to didiọ agbasa he tọn mẹ. Ablaham yin omẹ dide bo sọ lezun “otọ yise tọn”. É mọ opagbe lẹ yí, bo yise bo sọ sètonu na Jiwheyewhe. Yé sọ hia hlan ẹn na odódó. Godo he é yí Ohó pagbe tọn he yè yí na ẹn sè, yè suwhena ẹn gbọn yise dali (LOMUNU 4). Jiwheyewhe na ẹn ohia adagbigbo tọn.

Ohia gbọn Gbigbọ Wiwe dali na yín dopọn gbọn yé mēhe yé ylọ jẹgbonu taidi Ablaham tọn lẹ kẹdẹ dali. Yé mọ adagbigbo yí to ayiha yetọn lẹ mẹ bo sọ yín mahetọ to jowamọ wiwe lọ mẹ, (onú, yèdọ Ohó opagbe tọn na egbe) podọ yé do yise na, bo sọ mọ owhesuna yí. Isaki, ovi he yèdọ Ablaham na ji, yín hinhen sẹ opagbe lọ tọn nugbo, bo sọ lezùn ogúdutọ onú lẹpo tọn. Paul wlán dogbọn

yisenọ mọton hunko ton le dali, “*Şigba, míwle mèmesunnu emi, dilé Isaki te, míwle wẹ ovi opagbe ton le*” (GALATIA 4:28).

“*Ene we, E ma yín he yín ovi agbasalan ton le, wẹ Ovi Jiwheyewhe ton gba: şigba ovi opagbe ton le wẹ yè hia na okún de*” (LOMUNU 9:8). Ohó opagbe ton (LOMUNU 9:6) po opagbe Gbigbo ton po (OWALO 2:33) na yín mimoyí gbọn yé mehe yè ylo do “*ovi opagbe ton le ton dali*” yé bo nasọ dugú po Jiwheyewhe po podọ he Klisti (LOMUNU 8:15-17).

Na nuyonen Eton ton wutu, Jiwheyewhe ko dè mehe yise to ogbèmadopodo me le, bo sọ dè yé nado yín ovisunnu Eton le (EFESUNU 1:5). Yé do na yín didiọ do apajle Ovisunnu Eton ton me (EFSUNU 1:5).

Yisenọ susu do dopón amísísá Gbigbo ton bo sọ sogan do awagùn to onú daho le me, şigba bo to zonlinzin to aliho yeton titi le me bo ma sọ len nado sogan hen gbèzán yeton le wá ogbesisome he Ohó Jiwheyewhe ton. Gbetọ mọtonhunko le tun yéde le dote do otàn hóhó yéde le ton me, bo ma sọ hò opagbe he yè na hlan agùn na ojloje Ohó lo ton ton pón. Dolé yé dekunnu yéde ton – do yé ma tindo apade to azón he Jiwheyewhe to tanadona to vivonu me gba. Yé mehe yise to Ohó opagbe ton me na ojle le lo keđe wẹ na zinzonlin po Jiwheyewhwe po. Nado hen homẹ Eton hùn, mí do na tin to owanyin pipé me po Ohó lo po.

Paul wẹ yín mehe wlán dogbọn awúsohiamẹ ovisunnu Jiwheyewhe ton le ton dali, bo sọ tán hinhon do onú vive he kondopo po e po le ji, “*na omẹ sọha he yè hleali gbọn Gbigbo Jiwheyewhe ton dali, yé wẹ ovi Jiwheyewhe ton*” (LOMUNU 8:14). Jesu do domo Gbigbo Nugbo ton na wá bo na plán mí gbọn Nugbo lepo me bo nasọ do núhe ja jijo gbe le hlan mí (JOHANU 16:13). Yé mehe yín ovi Jiwheyewhe ton le nugbo bo ko mo Gbigbo Wiwe yí, na yise bo sọ sètonuna Ohó Jiwheyewhe ton lepo. Na yéwle wẹ yè na avasè, “*mì hen homẹgblena Gbigbo Wiwe Jiwheyewhe ton blo, mehe yè ko yí do dohia mìgo je ofligòzàngbè*” (EFESUNU 4:30). Yéwle keđe wẹ na sè onú he Gbigbo to dido hlan agùn le lo. Şigba omẹ depope he hodó ayiha eton podọ linlen eton ma na modona do Jiwheyewhe ko tindo owenzagùn şinawe le to whenu owhèta agùn şinawe le ton me; mo yè ma sọ yonen do Jiwheyewhe ko ná owen Eton hlan agùn lo gbọn angeli osíno owhèta lo ton ton dali. Dopodopo owen şinawe le ton hlan agùn şinawe le (OSOHIA 2 po 3 po) bé po ohógbè he le po domo: “*Hlan angeli agùn lo ton ... kanwé...*” ; bo sọ fó po ohógbè hele po domo, “*Ewo he tindo otó, gbọ ni sè onù he Gbigbo to dido hlan agùn le lo.*”

WHENU NÚJIJỌ TỌN

Yè dohia yewhegan DANIELI dogbon whenu nújijo Jiwheyewhe tọn dali hlan Israeli. Omèdepope he mọdona whenu alopa-alopa he yè na to ofi le, nasọ pégo nado do tẹnmena nújijo he na jọ to sẹnšen bẹyilonmẹ po bibenu aholidu owhe fọtọn tọn po. To DANIELI 9:24-27 me, mí hia dogbon “osè” kandegban le tọn dali, he ma yín osè azán le tọn sigba osè owhe le tọn, kẹdedi lé Biblu hiato lẹpo yọnen do. Kẹdedi Ohó dodai tọn, ehe wẹ osè kandegban owhe le tọn he sọgan yín mimọ hézéhézé to afọ 24 me, ehe tin na omẹ Danieli tọn le kẹde, Israeli, podọ na otò wiwe Jelusalem tọn.

Yè má ojle hele do donu atọn: tintan, osè şinawe owhe le tọn; awetọ osè kandé-kónukun-awe owhe le tọn; atõtọ, osè dopo owhe le tọn. Nuviyé talala wẹ nado mọdona ehe dagbedagbe, na Klisti, Mesia lo, yín sinsán sẹ **to vivonu** owhe kandé-kónukun-awe he je godo ne le tọn, kavi he jegodona osè şinawe he ko yín didohia (to afọ 26 me). To afọ 27 me, mí hia do, “*podọ ewọ (ahovi lo, Agojedo-Klisti-goto lo) na basi alenù lilo de he omesusu na osè dopo: podọ to gblagbla odá osè lo tọn me ewọ na hen avòsánnu po avò núnina jinulili tọn po nado doalote; podọ to adadanú osunu le lo tọn ji wẹ omẹ he basi ovoje na wá; yèdo je opòdo lo, podọ didotana ene, wẹ yè na kọn homegble jegbonu dó ovoje lo ji.*”

Sọn gbonu jije yi gbedide lo tọn nado do Jelusalem (owhe fowe kandé-atọn: 445, jenukonna wiwá Klisti tọn) kaka je whenuena Mesia, Ahovi lo yín sinsán sẹ (bo yín whiwhe do satin go) wẹ osè şinawe po kandé-konukun-awe lẹpo, ehe sọgbe po kandé-koatònnukun-ene (69) donú şinawe (7) po na owhe fowe-kanwe-atọn (483). To ojle he me whenu kosi le tọn na vọ gé wẹ Jiwheyewhe na bé osè godo tọn po Israeli po; owhe atòndá tintan tin na devizónwiwá kunnudetọ awe le tọn podọ owhe atòndá awetọ tin na nukunbibia daho lo.

To ojle he me Satani, Dlagoni odàn hóhó lo, yín yínyan sọn olon me gé, wẹ Biblu do do domọ: “*Enewutu mi to ayaje, mi olon le emi, mi he nono ye me lẹpo. Dindon hlan aihonmenu le, podọ hlan ye he tin to ohu me le, na Legba lo ko jete wa mi de, po homegble daho po wutu, na e yonen do whenu gli de wẹ e tindo*” (OSOHIA 12:12). Owé Wiwe he to didohia whenu gli de to sẹnšen zizéyi Asivun lo tọn podọ nado dotẹnmena en to aholidu Owhe fọtọn tọn me. To asiko ene me, Satani na túntún homegble eton do aigba ji gbọn agojedo-Klisti-goto lo dali. Whenenu e na go biọ vikali eton me he yín dawé ylandono lo (2TESALONIKA 2:8). É ma na pégo nado va omèdide le sudo, agun Asivun lo tọn he ko wá: “*hlan ojleni tedidi gigó Klisti tọn*” (EFESUNU 4:13). Na OSOHIA 12 dohó do “*visunnu lo ji*”. Dlagoni daho lo (Satani) na yín homegblenọ do

agùn lọ go – yonnu lọ he na şıayi na ji ovisunnu lọ “*mehē na nọ yí ogánpò do hēn akọta lẹpo sèn*” (OSOHIA 12:5). Opagbe nado dugán do akọta lẹpo ji ma yín nina hlan Klisti kẹdẹ gba şigba podọ dopo to opagbe şınawe lẹ mē he yín nina hlan awhàngbatọ lẹ. “*Ewọ he gbawhàn, bo sọ yí azọn şie whlá jẹ pòdo, wẹ Yẹn na na huhlọn to akọta lẹ ji: ewọ nasọ yí opò ogàn tọn do hēn yé sèn*” (OSOHIA 2:26-27).

To dọdai Biblu tọn mē, apajlẹ yonnu de tọn yín zinzán to Alẹnù Hóhó mē hlan Israeli podọ ga hlan agùn Alẹnù Yóyó mē tọn. To Owé Osọhia tọn mē, mí mọ vogbingbọn agùn awe tọn: dopo yín Klisti tọn podọ awetọ na agojedo-Klisti-goto lọ. Agùn nugbo lọ yín didohia to Osọhia 12 podọ agùn agojedo-Klisti-goto lọ tọn to Osọhia 17.

Johanu mọ yonnu de he yè yí owhe do doạşona. Ehe to didohia agùn Alẹnu Yóyó lọ tọn he yè yí Jesu Klisti do doạşona, he yín Owhe dódó tọn. Osun he tin to afọ yonnu lọ tọn glọ wẹ yín dódónu he ji é nọte do; ohó dọdai tọn he tọn jẹgbonu to asiko Alẹnù Hóhó tọn mē kẹdẹdi lé osun nọ de hinhọn owhe tọn tọn do, mọkẹdẹ wẹ Alẹnù Hóhó nọ de hinhọn tọn gbọn Owhe dódó tọn dali nado dohia mí şişe dọdai etọn lẹ tọn to Alẹnù Yóyó mē. Jẹgbakun sunwhlẹvun wiawe yonnu lọ tọn nọte na nuplónmẹ apostli wiawe lẹ tọn he yè do doạşo na agùn Alẹnù Yóyó lọ tọn.

To owhèta lẹpo mē, mēdide po mēyiyọ lẹ po nọ tin janwẹ. Susu awhàngbatọ lẹ tọn wá sọn mēdide lẹ mē. Mēyiyọ lẹ wẹ na yín agùn he na şıayi. Yé wẹ yè sọ lẹwe bọ yé sọ yín wiwe kẹdẹdi lé Oklunọ dọ do gbọn yetọn dali to oló mē to Matiu 25 mē, taidi awhli he to gbeji de, şigba nulunọ wẹ yé (jijlẹ do omẹ devo lẹ go, he yín awhli nuyọnọntọ he to gbeji bo jeyi alọwle hunwhẹ kọn).

Agùn he pọayi lọ ma na jayi do alọ Satani tọn mē, şigba e na nọte bọ yé nasọ yín in kẹdẹdi Israeli to zùngbomẹ, “*Yọnnusi lọ sọ hònyì zùngbomẹ, fie yè ko wleawu otẹn tọn dai nẹ te sọn Jiwheyewhe de, na yè ni to núdùdú na ẹn to finẹ hò azán foşidopo e lán kandé-ko ... yè sọ na awà awe akùn daho de tọn yọnnusi lọ na ewọ ni zlọn yì ozùngbo mē, yì otẹn etọn mē, ofi he yè to núdùdú nẹ te, na ojilẹ de, podọ ojilẹ lẹ, po oda ojilẹ de tọn po sọn nukun odàn lọ tọn mē...*” (OSOHIA 12:6 po 14 po). Podọ yè ná ojilẹ he yè nado pėnukun é go.

Ehe godo, mí mọ awhànpa atọntọ “*Dlagoni lọ gblehome talala do yọnnusi lọ go, bo sọ tọn yì fùnawhàn hẹ ovi etọn he pò lẹ, ehe to osẹn Jiwheyewhe tọn yìn, bo sọ hēn okunnu Klisti tọn go gligli lẹ*” (OSOHIA 12:17). Okún dopo lọ wẹ, şigba awhànpa gbọnvo. Yé mēhe hó yè to didọ to ofi lẹ wẹ yín Israelinu fọtọn-kantọnkónukun-ẹnẹ (144,000) lẹ. Nado yín yínyọnẹn dọ yonnu to dọdai mē yín agùn, mí na sèsinwhena dogbọn Israelinu fọtọn-kantọnkónukun-ẹnẹ (144,000) lẹ tọn dali, mēhe tọn dali yé wlán dọ, “*Ehe lẹ wẹ yé ma ko yí yonnu do*

flu; na awfli wẹ yé" (OSOSHIA 14:4). Ehe dohia dọ Islaḗlinu fọtón-kantónkónukun-ẹnẹ (144,000) lẹ matin na agùn pipli Yisenọ lẹ tọn kavi agùn gba, ẹgba yé na yín yiyọ jẹgbonu podọ didohia to devizónwiwà yẹwhegan awe lẹ tọn glọ. To zizéyì Asivun-agùn lẹ tọn godo wẹ nukunbibia po homẹkẹn dahọ lẹ po na fón (OSOHIA 7:1-8).

Kẹdẹdi Osọhia 11, yẹwhegan awe lẹ lẹ naṣẹ devizón yeton lẹ wà to gblagbla owhe atòndà tọn mẹ, gbọn Islaḗlinu fọtón-kantónkónukun-ẹnẹ (144,000) lẹ dali, sọn whẹndo wiawe Islaḗli tọn lẹ mẹ (OSOHIA 7:38) yé na yín hiadogonano. To afọ atòntọ mẹ, mí hia dọmọ, *"Hiẹ gbleawuna aigba, kavi ohù, kavi atin lẹ blo, kaka mí nado yí hiadonu do dohia ogo na mèmẹglọ Jiwheyewhe míton tọn lẹ to nukon yeton"*. Ehe to didohia dọ to gblagbla owhe atòndá tọn mẹ, whẹdida Jiwheyewhe tọn ma sọgan wá, kakajẹ whenuena osọha yé mẹhe yé na dohiagona lẹ, fọtón-kantónkónukun-ẹnẹ (144,000) lẹ tọn nado yín hinhen pé. To whenenu wẹ dọdai ehe yé dọ gbọn Zekalia dali na yín sise, dọ Gbigbo ojómion tọn podọ ovejivẹ tọn po na yín túntún do Islaḗli ji, *"yé bo nasọ nọ pón hlan Ewọ mẹhe yé ko sọwhán, yé bo nasọ blawu na Ewọ..."* (ZEKALIA 12:10-11).

Ju lẹ ma yón Mesia yeton to wiwá eton tintan mẹ, enẹwutu wẹ yé mado kẹaloyí I (JOHANU 1:11). Kẹdẹdi lé Josefu Alẹnù Hóhó mẹ tọn do ede hia hlan mèmẹsunnu eton lẹ do to Egypti wiwá yeton awetọ mẹ, whenenu wẹ yé yonẹn en te, mọkẹdẹ wẹ e na te na Mesia lẹ, whenuena É na wá Islaḗli de awetọ: yé na pón hlan en ewọ mẹhe yé sọwhán. Josefu jó asi eton mẹhe é dà to Kosi lẹ mẹ do to họnme, é yan omẹ lẹpo sọn nukon eton whenuena é hen ede zún yinyonẹn hlan mèmẹsunnu eton lẹ. *"É sọ dawhá, Hen omẹ dopodopo nado tọn yi sọn dè. Omẹ depope masọ site po é po, whenuena Josefu hen ede zún yinyonẹn hlan mèmẹsunnu eton lẹ"* (GENESISI 45:1). Mọkẹdẹ wẹ Klisti ko dè asivun de sọn akọta lẹ mẹ; É na hen en yi Alọwle Hunwhẹ Núdùdú tọn kọn, bo na jó é do ohonmẹ olon mẹ tọn lẹ mẹ nado wá do Ede hia mèmẹsunnu Eton lẹ whenuena yé omẹpo ko mọ ohiadonu yí. **Ehe wẹ na yín wiwá Eton tintan to godo he É ko légọwá podọ beyilon mẹ.** Johanu mọ Whlẹngantọ lẹ taidi Lẹngbovu de po omẹ fọtón-kantón-nukun-ẹnẹ (144,000) lẹ po to Osó Zioni tọn ji. Whenenu wẹ Osó Zioni tọn na yín fie azón huhlọnnọ Jiwheyewhe tọn lẹ yín yinyonẹn te gbọn aihon lẹpo mẹ. *"Ewọ nasọ hen nukunmẹnu he yé sinyon na gbeto lẹpo gble to osó he ji, nukunmẹnu he yé dlen sinyon akọta lẹ po ji"* (ISAIA 25:7).

To azán nẹ gbe Islaḗli na flin alẹnù he Jiwheyewhe basi po yé po dọ e gbẹ po to te. Whenuena Jiwheyewhe jete wá odò nado na osẹn to Osó Sinai ji, É sọawuhia to ninomẹ angeli de tọn mẹ. *"Enẹwutu wẹ yé do nọ ylo E dọ angeli alẹnù tọn"* (MALAKI 3:1). Sitefani to didọ gbọn Mose tọn dali bo to alọ dlen do angeli alẹnù tọn lẹ to OWALỌ 7:38 mẹ, *"Ehe lẹ wẹ mẹhe tin to agùn mẹ to*

ozùngbome po **angeli** he to hódo he e po to Osó Sinai tọn ji, podọ he otọ mítọn lẹ”.

Godo he Oklunọ ko hen ede zún yínyọnen hlan memesunnu Eton lẹ, yèdo Ju lẹ, É na zé afo Eton lẹ do aigba ji podọ do ohù ji di Nútindotọ Nugbonọ lọ, bo na yí i kẹdẹdi OSQHIA 10. **Ehe wẹ na yín wiwá Eton awetọ to godo he É ko lẹgọwá bo zé Asivun Eton yí gigo me.** “Yen sọ mọ **angeli** huhlọnnọ devo de jete sọn olọn aga, yè yí aslọ do şinyon avọ nẹ; aidowhẹdo de sọ tin to ota eton, nukunme eton di owhe, afo eton sọ di dọtin miyon tọn” (OSQHIA 10:1). Aidowhẹdo to Owé Wiwe lẹ me nọte na ohia alenù tọn (GENESIS 9:13-16). Nugbonugbo ohógbè “alenù” tọn soawúhia whlà şinawe to owhẹta nẹlo me podọ aidowhẹdo whlà aton kẹdẹdi ohia alenù tọn.

Yewhegan Ezekiel 1 mọ Oklunọ to ofin ji bo sọ do domọ, “Yen sọ mọ **owhẹkan ambeli** tọn, di awúşohia miyon tọn to e home lẹdo pé sọn awúşohia adaja eton tọn me podọ hlan aga; podọ sọn awúşohia adaja eton tọn me podọ hlandò yen mọ di é yín awúşohia miyon tọn, osisé sọ tin finne lẹdo é pé” (EZEKIELI 1:27b-28). Tadena dopo lọ yín mimọ to OSQHIA 4:2-3 me “Do ayi e go, yè zé ofin de dai to olọn me, mede sọ sinai to ofin lọ ji, Ewọ he sinai sọ basi mehe yè na to pinpọn di ozannú jaspali po sadi po tọn: **aidowhẹdo** sọ yinkan lẹdo ofin lọ pé, pinpọn eton sọ di ozannu emelaldi tọn”. Aidowhẹdo to ota angeli huhlọnnọ lọ tọn, to didohia do Alẹnu Yóyó tin to ote na Islaeli. “Na ehe wẹ alenù şie hlan yé, whenuena yen na zé ylando yeton lẹ sẹ” (LOMUNU 11:27; HEBLU 8:6-13).

“É tindo owé hùnhùn pevi de to afo eton me” (OSQHIA 10:2). E to didohia hézéhézé do Owé he yè yí hiadonu şinawe do tẹ to nukon po godo po, to **wiwá** eton whenu ko yín hùnhùn (OSQHIA 5). E sọ yí adusifo Eton do ohù ji podọ amiofọ Eton do aigba ji, “bo to awhádo ogbè lélé, di whenuena kinnikinni to gbigbo gàngàn”. To ofi mí mọ didiọ sọn Lengbo yínyín me, ehe to didohia ofligọ; to kinnikinni yínyín me é to Ahọlu yínyín dohia.

É wá taidi Lengbo-Fligoto de na omẹ foton-kanton-nukun-ene lẹ (144,000) yé he go yè dohia lẹ. “Ehe lẹ wẹ yè ma ko yí yonnu do flu na awhli wẹ yé. Ehe lẹ wẹ nọ hodo Lengbovu lọ to godo yí fidepope é jei. Ehe lẹ wẹ yé fligọ sọn gbeto lẹ me, nado yín sinsẹn tintan hlan Jiwheyewhe podọ hlan lengbovon” (OSQHIA 14:4). To nùmimọ dopo lọ me, yewhegan Hosea wlán wé do, “Yé na nọ zinzonlin hodo Oklunọ mehe na nọ li di kinnikinni de: na ewọ na li, ovi lẹ nasọ to sisosisọ sọn whèyihọ ji ja” (HOSEA 11:10). Ohógbè moton hunkọ dopo lọ yín mimọ gbọn yewhegan Amosi dali domọ: “OKLUNỌ na li sọn Zioni me, bo sọ do ogbè sọn Jelusalem me” (AMOSI 1:2); “Podọ OKLUNỌ na li sọn Zioni me, bo sọ do ogbè eton sọn Jelusalem me; podọ olọn lẹ po aigba po na whàn: şigba Oklunọ na yín

fibètado de hlan omẹ eton le, podọ figángán de hlan ovi islaeli ton le” (JOEL 3:16).

To OSQHIA 5:5 me, yè dọhó dogbọn Oklunọ míton ton dali di kinnikinni de, *“Do ayi e go, Kinnikinni lo he sọn whẹndo Juda ton me, Adọ Davidi ton, ko gbawhàn nado hùn Owé lo podọ nado họn hidonu eton şinawe le”*. Whenuena Jakọbu dona ovi eton Juda, é dọ ohó dọdai ton he gbọn gbodeme gbigo ton dali domọ *“ovi kinnikinni de ton we Juda ... ogánpò ma na tonyi sọn Juda, kavi opò ogán ton sọn afọ eton le şenşen, whẹpo Şilo do wá gba; hlan e dali we tónusise gbẹto le ton na te” (GENESIS 49:9-10).*

“Whenuena é ko dawha vò, osó şinawe yí ogbè yeton do yénwán” (OSQHIA 10:3). Whedopopenu Jiwheyewhe dọhó, ogbè eton nọ taidi wanyinyen hevioso ton de. *“Mi ni tuntóai hlan hùnhlun ogbè eton ton ... Jiwheyewhe yí ogbè eton do yénwán po awujiji po” (JOB 37:2-5).* *“Enẹwutu ogbè de sọn olon me wá ... Enẹwutu agùndaho lo he şite to fine, bo sè e le, dọ osó yénwán...” (JOHANU 12:28-29).* Onú he hevioso şinawe le dọ yè tẹ ẹ, yé ma sọ wlán ẹn. Enẹwutu e ma tẹ sọgan yín didọ lala, solé e ma yín apade winwlán Ohó Jiwheyewhe ton le ton. E tin na whenu vivò ton podọ azón whiwla Jiwheyewhe ton to ojle nẹ me. To núyiwà enẹ me, angẹli huhlọnnọ lo zé adusilo Etọn hlan olon, *“bo yí ewọ he tin to ogbè kakadoi do whlé, mehe da olon po onú he tin to e me le po, aigba po onú he tin to e ji le po, ohù, po onú he tin to e me le po, dọ, ojle (whenenu) ma tin ba” (OSQHIA 10:6).*

Yewhegan Danieli to ota eton 12 me, mọ nújijo dopo lo jenukon. Bo kanbiọ do na e na den sọ podọ nawe e na te to vivònu onúdabla he le ton? Yè sọ gblonna ẹn hézéhézé dọ, *“...whenuena é zé alọ eton adusi po alọ amiọn eton po daga hlan olon bo whlé gbọn ewọ he to ogbè kakadoi dali dọ é na tin na **ojle de, ojle le, po odá de po**” (DANIELI 12:7).* Dogbọn kandeji Owé Wiwe he ton dali, mí mọ hézéhézé dọ, sọn whenuena angẹli huhlọnnọ lo ko whlé vò, owè atòndá gé we tin to ovèjije po otendona ahọludu Owè fọtón ton po. Nişè!

Dinvie, mí ni do şesinwhena; yewhegan awe le na wà devizón yeton na owè atòndá. To devizón yeton whenu, međepope ma sọgan gbleawu na yé, na yé tindo aşepipa po kandeji olon ton po, *“...miyon nọ ton sọn onù yeton me jẹgbonu, bo fiọ kẹntọ yeton le.” (OSQHIA 11:5-6).* Devizón yeton hen mí flinnu je yewhegan dedovo awe le he yín Elija po Mose po go. Kandeji he dọdọ, Enọku na yín dopo to yewhegan awe helẹ me ma sọgbe po ohó he le po gba. Enọku yín omẹ şinawetọ sọn Adam whenu podọ apajle pipé yé mehe yè na diọ le bo sọ zé yi to vivònu owèta he ton matin dọpón okú ton le. Mose po Elija po sọawúhia to Osó Nukunmedidiọ ton ji (Matiu 17). Yè dọhó dogbọn yè omẹ awe le ton dali to owéfọ atọn Alẹnu Hóhó ton he gbọn godo le me.

Kẹdẹdi ogblondo de na yewheho dido po dodai kunnudeto awe le ton po, to vivonu devizonwiwa yeton ton, ye na do ohia Ju foton-kanton-konukun-ene (144,000) le go, ye bo naso sawuhia to Osó Zion ton ji po ohia lo po. Hlan yewle, Okluno na jete bo do Ede hia di Mesia podọ Lengbovu Jiwheyewhe ton lo. To whenenu Israelinu ne le (foton-kanton-konukun-ene) na modona tenogli alenu Alenu Yoyo lo ton hezeheze. Ye na yon Agojedo-Klisti-goto lo, he gba alenu lo (DANIELI 9:27). Whenenu we nukunibia po oyasaheme daho po na be. *“...Ye so yi huhlun na en nado notemo ho osun kande e lan awe ... Ye so na en nado funawhan he mewiwe le, podọ nado gbawhan yeton”* (OSOHIA 13:5-7). Yewhegan Danieli dododai dogbon mewiwe Ganhunupo ton ne lo dali domo, *“...Ye naso jo ye do alo eton me kaka oje de podọ oje le po oda oje de ton po”* (DANIELI 7:25).

Godo he kunnudeto awe le dotana okunnuho yeton vo, ye na hu ye (OSOHIA 11:7). To whenu ylankan oyasaheme ton hele me, ye na hu Ju foton-kanton-konukun-ene (144,000) le, kededi le ye ko doho eton do to ohiadonu atonto me. Ye na yin huhu kededi novisunnu yeton he ko jenukonna ye le ton. Nado flin ehe, mi do na hia OSOHIA14:12-13, *“Ofi we homefa mewiwe le ton te: ye he to osen Jiwheyewhe ton po yise Jesu ton po yin le”*. Ehe na jo po huhlun po to asiko ne me, *“Yen so se ogbe de son olon me to dido hlan mi, domo, Wlanwe, donano we osio he ku to Okluno me le son dinvie yi: Mowe Gbigbo do, na ye nido gboje son tukla yeton le me; azon yeton so to hihodo ye”*.

Okluno miton ko doho do gbigbado ome Israeli ton le ton go to akota lepo me. Bo so hopa na mi nado hen ye gowa aigba pagbe ton lo ji son opodo aigba ton lepo me. Gbon ehe ton dali mi sogan hia do, *“Jerusalem na zun zinzindai son Kosi le de, kaka oje Kosi le ton nado so”* (LUKU 21:24).

To hiadonu atonto me (OSOHIA 6:9-11), mi hia dogbon alindon he tin to agbaglo le ton dali he ye hu na ohó Jiwheyewhe ton wutu, podọ na okunnuho he go ye hen. Ye mehe ye hu nele matindo okunnuho Jesu Klisti ton gba. Ye hen Ohó Jiwheyewhe ton go, sigba ye matindo nudohiamẹ do Jesu Klisti we Mesia lo gba. Ye ma so yonen En. Enewutu awhanpa he yin Ju le he ye sayana bo hu, na ye yin Ju to asiko he hodo wiwa tintan Mesia ton me wutu. Na ye ma do dopon whlengan ton, enewutu we ye to awhado na ahosu. Ye mehe ye fligo le no hode dolo, *“Oto, jo na ye, na ye ma yon nuhe wa ye te. “Ye mehe tin to hiadonu atonto glo le to awhado ogbe lele domo, “Nawe e na den do, Okluno e, Wiwenọ podọ Nugbono, hie ma na dawhe, bo so yiahosu ohun miton ton to ye he tin to aigba ji le go ba?”* Jiwheyewhe, Owheadato dodono, dike na ome dopodopo ni tindo avo wewe lo; *“ye so do hlan ye do, ye ni gboje to oje vude me we, kaka devihatọ yeton le, po memesunnu yeton le po, he ye hu dile ye hu yewle do nado sogbe.”*

Ohógbè “afanumẹ lẹ” to ofi matindo kòndopọ de po whèta agùn Alẹnu Yóyó kosi lẹ tọn po gba. Ovisunnu po oviyonnu Jiwheyewhe tọn po wẹ mí. Ehe wẹ kòndopọ míton po Otọ míton he tin to olon mẹ po kẹdẹdi ovi Etọn lẹ. To Owé dọdai tọn mẹ Israẹlinu lẹ wẹ yè ylo afanumesunnu po afanumeyonnu lẹ po; e ma yín ovisunnu lẹ po oviyonnu lẹ po gba. Matin núhiha Israẹlinu fọtón-kantón-konukun-ẹnẹ lẹ he yè dọhó yeton to Owé Wiwé mẹ (OSOHIA 6:11) lẹ wẹ sinsén devizónwiwá kunnudetọ awe lẹ tọn podọ yé nasọ gbọn nukunbibia po yasahẹmẹ owè atòndá agojẹdo-Klisti-gotọ lọ tọn mẹ lùntón.

AHỌSÚYÍYÍ LỌ

“To afododoponeji, to nukunbibia azán nẹ lọ tọn godo, owè na dozinvlú bọ osùn masọ to hinhon eton na hɔnwun” (ISAIA 13:10; JOELI 2:30-32; OSOHIA 6:12-17), “şigba to afododoponeji, to azán nukunbibia nele tọn godo, ye na hen owè dozinvlú, osùn ma to na yí hinhon eton hia, sunwhlevun lẹ nasọ flẹ sɔn olon, huhlɔn olon lẹ tọn lẹ wẹ ye nasọ whàn. Whenenu wẹ ohia ovi gbeto tọn na sɔawúhia to olon mẹ; whenenu wẹ whenɔdo he tin to aihon mẹ lepo na blawu, ye nasọ mọ Ovi gbeto tọn sɔn aslo olon tọn lẹ go ja, po huhlɔn po, po gigo daho po” (MATIU 24:29-30).

“Ohia na tin to owè po osùn po mẹ, podọ to sùnwhlevun lẹ mẹ; podọ to aihon mẹ nukunbibia akota lẹ tọn, to flujijẹ mẹ na gbigbó ohù tọn po agbowhen po. Gbeto na to didakú na obú, podọ na nukundo onú nele he ja aihon ji tọn; na ye na whàn huhlɔn olon tọn lẹ. Whenenu wẹ ye na mọ Ovi gbeto tọn ja to aslo de mẹ po huhlɔn po, po gigo daho po” (LUKU 21:25-27).

“Do ayi e go, é ja po aslo po; nukun lepo wẹ na mọ ẹn, ye he sɔwhán ẹn lẹ ga: hennu aigba tọn lepo wẹ na blawu to é ji” (OSOHIA 1:7).

Mí ko mọ jenukọn dọ to ehe godo Oklunọ ko legọ bo ko zé Asivun lọ yì whé to gigo mẹ, É nasọ wá bo do Ede hia di Lẹngbọvu lọ hlan yé omẹ fọtón-kantón-konukun-ẹnẹ (144,000) lẹ. To ehe godo, é na sɔawuhia di angẹli Alẹnùnù tọn lọ kẹdẹdi OSOHIA 10:1-6. To vivonu nukunbibia daho lọ tọn **Klisti na lẹkọwá whla atontọ to kọlilẹwá Etọn godo** nado và Agojẹdo-Klisti-gotọ lọ (he yè ylo dọ “matinsẹnno”). Kẹdẹdi anádeme he aposteli Paul na mí, e to dandan dọ yè ni zé ewọ he to aliglónna agojẹdo-Klisti-gotọ lọ sẹ sọn aliho, whẹpo Agojẹdo-Klisti-gotọ lọ nido sọgan do huhlɔn eton hia to gigó mẹ. Ewọ he to aliglónna ẹn bo masọ dike é wà ehe wẹ Gbigbọ Wiwe he tin to Asivun lọ mẹ to dinvie. Whenuena yè diọ Asivun lọ gbọn huhlɔn Gbigbọ Wiwe tọn dali bo sọ zé yí aga to gigo mẹ, *“whenenu wẹ ye na de mejeglo lọ hia, mēhe Oklunọ na yí gbigbọ onú eton mẹ tọn do sùdo, bo nasọ yí sise gigo eton tọn do súnkundona”*

(2TESALONIKA 2:8). “...É na yí aḡlòpò onù etọn tọn li aigba lẹ, bo sọ yí fufu níflo etọn tọn do hù meylankan lẹ (Agojedo-Klistigoto lẹ)” (ISAIA 11:4).

Yè sọ dọhó dogbọn **wiwá** Oklunọ tọn devo he gbọnvo de dali to OSOHIA 19:11-16 me. Whenenu É na wá to osọ wéwé de ji, yé mehe tin po É po lẹ nasọ to hihodo É to osọ wéwé lẹ ji. Ehe to didohia nugbo dọ Ewłosu to awuwle nado yí funawhàn daho lẹ to ojle nẹ me. Éwo wẹ yè ylo dọ “Nugbonọ podọ Dódóno”, yè na ylo oyín Eton dọ “Ohó Jiwheyewhe tọn”. Whẹdatọ podọ Avunhoto Dódóno. “Sọn onù etọn me wẹ ohi dida de tọn sọn jegbonu, dọ ewọ wẹ é na yí do hò akọta lẹ: bo nasọ yí opò ogàn tọn de do hen yé sèn: é sọ zín ahandanu homegble Jiwheyewhe Gánhúnupo tọn tọn he húnzo” (OSOHIA 19:15). Ohógbè mọtọn hunkọ yín mimọ to OSOHIA 14:17-20 me, “Angeli devo de sọ tọn sọn tẹmpli lẹ me he tin to olon me, ewọ ga sọ tindo agbogodọe didà de”.

Dogbọn tadena aḡsuyíyí daho lẹ tọn dali, mí mọ dọdai susu to Alenu Hóhó po Yóyó po me:

“É zé dódó dogo di akonnupánko, bo yí ogàngbakun whlengan tọn sinyon ota etọn ji; é zé awu aḡsuyíyí tọn do di avò, yè sọ zé vivenu do nẹ di otéwu. Kẹdedi owalọ yeton, mokede wẹ é na suaho do, homegble hlan kẹntọ eton lẹ, aḡsu hlan kẹntọ eton lẹ” (ISAIA 59:17-18).

Lé wẹ Oklunọ dọ, “Na azán aḡsuyíyí tọn tin to ayiha sie me, owhe mefligò sie lẹ tọn wá...Yen sọ zín gbeto lẹ dai to homegble sie me, bo hen yé nùnùmú to homefiọ sie me, Yen sọ hen huhlọn yeton jete do aigba” (ISAIA 63:4 po 6 po).

“Do ayi e go, oyín Oklunọ tọn ja sọn ofi dinden, homegble eton to jiji; agbàn eton sọ pèn: níflo eton sọ gona homefiọ, odẹ eton di ozò hùsudo tọn ... OKLUNO na basi na yè ni sè ogbè gigo eton tọn, bo nasọ do tejije awà eton tọn hia, homefiọ homegble eton tọn, po ozòdẹ miyon hùsudo tọn po, po gbape po, oyùjehon po kenjikun po” (ISAIA 30:27 po30 po).

“Wá, omẹ sie emi, biọ abò towe me, bo sú ohon do dewe: whlá dewe di to nukunwhiwe pẹvide me, kaka homegble lẹ nado juwayi” (ISAIA 26:20).

“Yè gbà aihon jedò gbidigbidi, aihon zùn yiyọ konyigbe gbidigbidi, aigba whàn ginanginan. Aihon na mùsà bo dahli di ahànumunọ, yè nasọ bé ẹ sẹ di oflò; ylando eton nasọ pènagbàn ẹn, é na jai, é ma to na fọn ba. To enẹ godo to azán lẹ gbè, OKLUNO na sáyana awhàn goyitọ lẹ tọn he tin to aga, po aḡlu aihon me tọn lẹpo to aihon me. Yè nasọ bé yé pli dile yè nọ bé ogàntọ lẹ pli do odò me do, yè na sú yé do gànhò me, to azán susu godo yè nasọ dla yé pón. Whenenu wẹ yè nado flu osùn, winyan nasọ hù owhe, whenuena OKLUNO awhànpa lẹ tọn na dugan to Osó Zioni tọn ji, podọ to Jelusalem, gigo nasọ tin to omẹ hóhó eton lẹ nukon” (ISAIA 24:19-23).

“Lé wẹ Oklunọ JIWHEYEWHE dọ: Opòdo de, oylan de sọkẹdẹ; do ayi e go, é wá. Yẹ hẹn opòdo de wá, yẹ hẹn opòdo lọ wá, e fọn do oji we; do ayi e go, é wá ... Azán lọ tin sẹpọ; azán zingidi tọn de, bo ma yín abobo ayajẹ tọn de sọn osó lẹ mẹ gba” (EZEKIELI 7:5-7).

Owhẹdida do yé huhlọn he na hoavun jẹagodo Oklunọ Jiwheyewhe go lẹ na wá to azán dopo gbe. *“Do ayi e go, Yẹn na wá di ajotọ. Donanọ wẹ ewọ he to aliho, bo sọ sẹ avò etọn do, na é nika zinzonlin to omẹ, yẹ bo nasọ mọ winyan etọn. É sọ bé yé pli do ofi yẹ nọ ylọ Amagedoni to ogbè Heblu tọn mẹ” (OSQHIA 16:15-16).* **Wiwá** he yẹ dọhó etọn to ofi hodo awhàn dahọ Amagedoni tọn. Yẹwhẹgan EZEKIELI ko sọ dọho dopolọ dọmọ, *“Yẹn nasọ yí azòń ylankan po ohùn po do dowhegbè do ewọ ji; Yẹn bo nasọ jà do é ji, podọ do awhànpa dahọ etọn lẹ ji; podọ do akọta susu he tin to ede lẹ ji; jikun finfán wududu de, po kẹnjikun dahọ lẹ po, miyọn, po owhe mi po.” (EZEKIELI 38:22).* Mọkẹde, ZEKALIA 14:12-15 sọ dekunnu do whẹdida he na wá akọta lẹ ji go yé mẹhe na hoavun hẹ Jelusalem lẹ to azán nẹ gbè: *“Agbasalan yetọn na dùsúdo sẹ whenuena yé sítẹ to afọ yetọn lẹ ji; podọ nukun yetọn nasọ dùsúdo sẹ to oslo yetọn lẹ mẹ, podọ odẹ yetọn nasọ dùsúdo sẹ to onù yetọn mẹ. E nasọ wá jọ to azán nẹ mẹ wẹ gbigbado dahọ de sọn OKLUNỌ de na tin to yé sẹnsẹn; yé nasọ hẹn omẹ dopodopo alọ kọmẹnu etọn tọn go, alọ etọn nasọ fọn daga do alọ kọmẹnu etọn tọn ji”.*

Awhàngbigba dahọ Agojẹdo-Klisti-gotọ lọ ji tọn podọ whẹdida godo tọn do yé huhlọn he na hoavun jẹagọ do Jiwheyewhe go lẹ sọ yín didọ to 2TESALONIKA 1:7-8 mẹ, *“...To whenuena yẹ na do Jesu Oklunọ hia sọn olọn mẹ po angẹli huhlọnnọ etọn lẹpo, mẹhe to ahosúyí to yé he ma yọn Jiwheyewhe lẹ go, podọ yé he ma sẹtonuna wẹdagbe Jesu Klisti Oklunọ mítọn tọn lẹ”.* Ehe na jọ to “azán Oklunọ tọn” gbe, he yín asiko jomion tọn godo podọ to vivònu azán whlẹgan tọn tọn gbe. Aposteli lẹ po yẹwhẹgan lẹpo dọ gbọn ehe tọn dali.

“Na, do ayi e go, azán lọ wá, é to jiji di ozóhọ de; bọ osaklanọ lẹpo, po yé he nọ wazọn kanyinylan tọn lẹpo po, na yín osamutọ: podọ azán he wá lọ na fiọ yé...” (MALAKI 4:1)

“Sìgba azán Oklunọ tọn já di ajotọ to ozánmẹ, ehe mẹ olọn lẹ na yí lili gángán do juwayi; bọ nugonu lẹ nasọ gbọn yózo sinsinyẹn mẹ yó, aigba po azọn he tin to e mẹ lẹ po nasọ fiọ gbidigbidi” (2PITA 3:10).

WHENU DIDIỌ LỌ TỌN

Ehe godo Oklunọ ko kọn homẹgble etọn jẹgbonu do kẹntọ ne lẹ ji, enẹ he É dọ gbọn yẹwhẹgán Zekalia tọn dali na yín hin hẹn sẹ: *“To azán nẹ gbè wẹ afọ etọn*

lẹ na şite to Osó Olivieḷi tọn lẹ ji..." (ZEKALIA 14:4). Yè sọ detana **wiwá** he ga. E ma yín ewọ kẹdẹ gba şigba yé mehe tin po É po lẹ na hodo É, "...*podọ OKLUNỌ Jiwheyewhe şie na wá, po omẹ wiwé etọn lẹ po to e de*" (ZEKALIA 14:5). (To ojẹ ne me Alowle Hunwhe Núdùdú tọn lọ to gigo me na doalote). **Wiwá** he lọ na jenukonna aholudu Owhe foton lọ tọn.

Jenukonna aholudu lọ, Okluno lọ na zé whedajan Eton dai bo nasọ doho whedida Eton tọn to ojẹ ne me. "*Homegble akota lẹ, homegble towe sọ wá po ojẹ oşio lẹ tọn po, na yè nido dawhena yé, na hiẹ nişo do yí nunina hlan devi, yewhegán towe lẹ, hlan mewiwé lẹ, podọ hlan yé he dibusi oyín towe lẹ, pevi po daho po: bo nado húsúdo yé he to aihon húsúdo lẹ.*" (OSOHIA 11:18)

Na lilá owendagbe lọ tọn gbõnvo to owheta agun lẹ tọn me somo, azon dódó tọn soawuhia bo nasọ yín yinyonen hlan omẹ lepo do enẹ he tin to nugbo me note to Jiwheyewhe nukon. Whedida he ma yín hlan whegbledo gba adavo azon dódó tọn gbõn Okluno dali.

Whenu we Owé Wiwé hele na mo şişe yeton yi: "*Na mí omẹ popo we na yín meşawuhia to whedajan Klisti tọn nukon; na omədopodopo nido mo onù he yè wa to agbasa eton me lẹ yi, kededi ehe ewọ ko wà eyín e yín dagbe kavi gbigble*" (2KOLINTINU 5:10). "*Şigba etewutu we hiẹ to owhe memesunnu towe tọn da? Kavi etewutu hiẹ to memesunnu towe vle? Na mí omẹpo we na note to owheda-zinpo Jiwheyewhe tọn nukon. Na yè wlán en do, Okluno domo, dile yen tin, kligonu lepo na jedo hlan mi, podọ odẹ lepo we na yigbe hla Jiwheyewhe. Enewutu dopo dopo míton we na dohó ede tọn hlan Jiwheyewhe*" (LOMUNU 14:10-12).

Whẹpo beplidopo awhanpa dódono lẹ tọn nado dawhe bo nasọ duaholu po Aholu lọ po yewloşu na note whedida he nukon nado yi jẹbakun yeton. Jẹbakun lẹ na yín nina hlan awhangbatọ lẹ, Owé Wiwé doho dogbon ayajije jẹbakun nele tọn dali (1TESALONIKA 2:19); Jẹbakun dódó tọn (2TIMOTI 4:8); Jẹbakun gigo tọn (1PITA 5:4); po Jẹbakun ogbè tọn po (JAKOBU 1:12; OSOHIA 2:10).

To DANIELI 7:26 me, mí hia do, "*Şigba whedida na sinai...*" Ehe kondopo po OSOHIA 20:4 po, "*Yen sọ mo ofin lẹ, yé sinai to yé ji, yè sọ na owhedida hlan yé...*" Awhangbatọ we yè na jlọje nado tindo opagbe daho lọ to popo lepo ji, "*Ewọ he gbawhan we Yen na na nado sinai he mi to ofin sie ji, dile Yen ga gbawhan bo sọ sinai he otọ sie to ofin eton ji do...*" (OSOHIA 3:21). To Owhe foton whenu, yé ma na duaholu he Klisti mo dudan do akota lẹ ji kẹdẹ gba (OSOHIA 2:26-27), şigba yé nasọ do mima to whedida me dile Paul wlán do do: "*Mi ma yonen do mewiwé lẹ we na dawhe na aihon? ... Mi ma yonen do miwle we na dawhe na angeli lẹ?*" (1KOLINTINU 6:2 po 3)

To owé Juda tọn me, mí hia dogbon dọdai Enọku tọn dali mehe dọhó do **wiwá** devo Oklunọ tọn go, *“Oklunọ ja po sọha daho gédégédé mewiwé lẹ tọn po nado hẹn whẹdida sẹ to omẹpo ji, podọ nado gblewhedo yé he yín meylankan lẹpo...”* (Juda 14 po 15 po).

To MATIU 25:31-32 me, mí sọ mọ dogbon **wiwá** he lọ dali, *“Sịgba whenuena Ovi gbẹtọ tọn na wá to gigo etọn me, po angeli lẹ po e po, whenenu wẹ é na sinai to ofin gigo etọn tọn ji. Nukon etọn wẹ yè na bẹ akọta lẹpo plido: é nasọ klán yé dovo sọn yénozo go, dile lẹngbohoto nọ klán lẹngbo etọn lẹ sọn gbogboe lẹ go do”*.

To Owé ISAIA 2:2-5 tọn me, owhẹdida he tin na akọta lẹ yín didọ ga, *“E nasọ dawhẹ to akọta lẹ sẹnşen, E nasọ wọhẹ omesusu, yè nasọ yí ohí yeton do tùn agbogodọe: akọta ma to na zé ohí do akọta ji ba, mọ yè ma to na plón awhàn funfun ba”*. Mí sọgan mọ ohógbè mọtọn hunkọ tọn dopo lọ to MIKA 4:1-5 me.

Kededi lé yé to ohódo do omẹ Israeli tọn lẹ go do, yè wlán do, *“To enẹ godo ewo he yé podai to Ziọni, podọ ewo he po to Jelusalẹm me lẹpo wẹ yè na ylo do wiwé, yè do oyin medepope he yè wlán do go yé he to ogbẹ to Jelusalẹm me tọn”* (ISAIA 4:3). To ojẹ nẹ me, whenenu yé mehe hongan sọn yásáhẹme po nukunbibia daho po me, na sọawuhia to whẹdida nukon, to ojẹ nẹ dopo lọ me alè de na tin na yé mehe jo ogbẹ yeton na awufiẹsa po okunnuhó Jesu Klisti tọn po wutu, *“... yẹn sọ mọ alindon yé he yè gbotana na okunnuhó Jesu tọn, po Ohó Jiwheyewhe tọn po wutu, podọ yé he ma ko litai na okanlin lọ, podọ na boşio eton, kavi yé he ma ko yí ohia eton do nukon yeton, kavi to alo yeton me; yé tin to ogbè, bo sọ to ahọludu he Klisti ho owhe fọtón”* (OSQHIA 20:4). Yé mehe yè hù to nukunbibia me bo yé ma do mimá do Alọwle Hunwhẹ Lẹngbovu lọ tọn kọn lẹ na wá tin to Owhe fọtón ahọludu tọn me ga. Yé na go wá nọ ogbè jenukonna ahọludu Klisti tọn to aigba he ji, enẹwutu yé tindo tẹnme to fonsonkú tintan me. To kòndopo me, mí na hia Owéfo awe he Paul do ohó eton to 2TIMOTI 4:1 me do, *“Enẹwutu yẹn degbena we to Jiwheyewhe nukon, podọ to Jesu Klisti Oklunọ nukon, mehe na dawhẹ na omẹhe to ogbẹ po oşio lẹpo to awusohia eton po ahọludu eton po whenu. “Nişẹ!*

“Sịgba oşio he po lẹ matin to ogbè ba kaka owhe fọtón lọ nado pé. Ehe wẹ fonsonkú tintan. Donano, mewiwé wẹ ewo he tindo tẹnme to fonsonkú tintan lọ me: me mọtọn hunkọ ji wẹ okú aweto ma tindo huhlón de te, sịgba yé na yín yewheno Jiwheyewhe tọn lẹ po Klisti tọn po bo nasọ duaholu he ẹ hò Owhe fọtón” (OSQHIA 20:5-6).

To whenenu, enẹ he Oklunọ losu whlé gbọn Ewłosu tọn dali na yín hinhen sẹ: *“Yẹn ko yí dé do whlé, ohó lọ ko tọn sọn onù sie dódó tọn me; é ma na lẹ, do kligonu lẹpo na de hlan mi, odẹ lẹpo na whlé. Nugbo, yé na dọmọ, to OKLUNO*

mẹ wẹ yẹn do dódó po huhlọn po te: é de wẹ gbẹtọ lepo na wá; winyan nasọ hù mēhe to homẹgble do é go lẹ” (ISAIA 45:23-24).

“Gbọ angeli Jiwheyewhe tọn lepo ni litai na ẹn” (HEBLU 1:6).

“Dọ to oyin Jesu tọn mẹ kligonu lepo nido nọ jẹklo, yé he tin to olon mẹ lẹ tọn, yé he tin to aigba lẹ tọn, po yé he tin to aigba sabọ lẹ tọn po. Podọ na ode lepo ni nọ yigbe dọ Jesu Klisti wẹ Oklunọ, hlan gigo Jiwheyewhe Otọ tọn” (FILIPINU 2:10-11).

To whenenu yé mēhe yise to Klisti mẹ lepo na to ayaje, *“whenuena ewọ na wá nado yín omẹ he yè na pa gigona to omẹwiwé etọn lẹ mē, bo nasọ yín omẹ he jawu to pipa mē to oyisenọ lepo sẹnşen” (2TESALONIKA 1:10).*

Po ayiha pẹdidọ tọn po, męfligò he na tin to fiņe whenenu lẹ na yín mahẹtọ to pipa mē hẹ mēho kònutun-ẹnẹ lẹ, nudida gbẹte ẹnẹ lẹ po angeli lẹ po, po yé he tin to ofin lọ nukon lẹ po. To pome, yé na dawhá ogbè lélé bo to ohàn whanpenọ de ji dọ, *“Hiẹ wẹ jẹ! hiẹ Lengbọvu lọ he yè ko hù, nado yí huhlọn, adokùn, nuyonen, hlõnhlõn, yeyi, gigo po dona po. Nudida dopodopo he tin to olon mē, to aigbaji, podọ to aigba glọ, podọ ehe hunkọ he tin to ohù mē, po onù he tin to yè mē lepo po wẹ yẹn sé to didomọ, dona po yeyi po, gigo po huhlõn po, ni tin hlan ewọ he şianai to ofin ji, podọ hlan Lengbọvu lọ kakadoi” (OSOHIA 5:12-13).*

“Wiwé, Wiwé, Wiwé, Oklunọ Jiwheyewhe Ganhunupo; he ko tin, bo sọ tin, bo sọ ja.” (OSOHIA 4:8)

Omẹ depope he hia hézéhézé na mọ dọ to Owéfọ he mē, yè ma dọhó Oklunọ tọn taidi Ovi Gbẹtọ tọn gba, şigba di Jiwheyewhe Gánhúnupo. Yẹwhegán Isaia sọ do ohó helẹ hia domọ, *“Yé nasọ dọ e to azán lọ gbè, domọ, pọn Ẽn, ehe wẹ Jiwheyewhe míton; míwle ko note pọn ẹn, é nasọ whlen mí: OKLUNO wẹ ehe: míwle ko notepón ẹn, mí ná to ayaje, homẹ míton nasọ to humhun to whlengan eton mē” (ISAIA 25:9).*

AHỌLUDU OWHÈ FỌTỌN LỌ TỌN

To ahọludu Owhè fọtón tọn whenu, Oklunọ na yín Ahọlu to akọta lepo ji, podọ yé mēhe tin po É po to Alọwle Hunwhẹ kòn lẹ wẹ na duahọlu po É po to aigba ji: yé omẹ fọtón kanton-konukun-ẹnẹ (144,000) he yín mahẹtọ to fonsónkú tintan mē lẹ ga na tin po yé po (OSOHIA 20:4-6). To whenenu gigoflá Ju lẹ tọn na yín hihia do gọ gigoflá Kosi lẹ tọn. Yè na opagbe dopo lọ Awhàngbatọ daho lọ mēhe hẹn awhàngba wá na mí gbọn okú Etọn po fonsónkú Etọn po dali, dilé mí mọ hia do to PSALM 2:9 mē, opagba dopo lọ sọ yín nina hlan yé omẹ he gbawhàn lẹ ga, *“Ewọ he gbawhàn bo sọ yí azọn şie whlá jẹ podó wẹ Yẹn na na*

huhlɔn to akɔta lɛ ji: Ewɔ na sɔ yí opò ogàn tɔn do hɛn yé sèn...” (OSQHIA 2:26-27).

Asivun lɔ na tin to Jelusalem Yóyó lɔ mɛ he yín nɔtɛn etɔn kakadoi. E sɔ yín hihia jɛ to owéfo he mɛ dɔ, *“Yɛn Johanu sɔ mɔ otò wiwé lɔ, Jelusalem yóyó, to teje sɔn olɔn mɛ ja sɔn Jiwheyewhe de, he yè wleawuna di asi yóyó de he yè doaşona na asú etɔn” (OSQHIA 21:2).* To alɔwle godo, yè ma to na ylo ɛ dɔ *“Asivun lɔ”* ba, *“şigba asi Lengbɔvu lɔ tɔn”*. Podɔ to fiñe, omɛ de sogan mɔ lé Ohó Jiwheyewhe tɔn te bo sɔ sɔgbe do, *“wá fi, Yɛn nado asiyóyó lɔ, asi Lengbɔvu lɔ tɔn hia we. É sɔ hɛn mi to gbigbɔ mɛ yí osó dahó he yìaga deji, bo dó otò daho lɔ hia mi, Jelusalem wiwé, to teje sɔn olɔn mɛ já sɔn Jiwheyewhe de, he tindo gigo Jiwheyewhe tɔn” (OSQHIA 21:9-11).*

Jelusalem to aigbaji to whenɛnu na gona gigo Jiwheyewhe tɔn, na Jelusalem Yóyó lɔ na jɛte do Hóhó lɔ ji, *“OKLUNO na kòn aslɔ do aisintɛn Osó Zìoni tɔn lɛpo ji podɔ do agùn etɔn ji, azoflizo to oklé, po hinhɔn ozòdɛ tɔn po to ozán mɛ: na aloşionmeji na tin to gigo lɛpo ji” (ISAIA 4:5).*

Kededi lé yè dɔ do, Jelusalem Yóyó lɔ na jɛte wá oddò, şigba ma na gando aigba go gba. É na tin to aga to hóhó lɔ ji, bɔ gígó etɔn na gɔ aigba lɛpo ji. Jijlɛ Jelusalem Yoyó lɔ tɔn yín didohia to OSQHIA 21:16 mɛ podɔ é nasɔ tin to ninomɛ Pilamidi tɔn mɛ, bo şite tlélé pɔn olɔn lɛ mɛ.

Yisenɔ he nɔte to nugbo mɛ hlan Oklunɔ bo sɔ jo ogbè yetɔn to nukunbibia dahó whenu na gowá ogbɛ po Ju he yè hù jɛnukonna bibɛnu Owhe fɔtɔn aholudu lɔ tɔn lɛ tɔn po. *“Yɛn sɔ mɔ ... podɔ yé he gò to awhàngba mɛ sɔn kanlin lɔ de, sɔn boşio etɔn de, podɔ sɔn sɔha oyín etɔn tɔn de, şite to ohù meponnu lɔ tɔn ji, yé tindo ajalɛn Jiwheyewhe tɔn lɛ. yé sɔ to ohan Mɔse devi Jiwheyewhe tɔn tɔn ji po ohan Lengbɔvu lɔ tɔn po” (OSQHIA 15:2 – 3).* To ohó he mɛ awhànpa awe wɛ yè dohia: yé mɛhe ji ohan **Mɔse** tɔn lɛ (Ju lɛ) po yé mɛhe ji ohan **Lengbɔvu** lɔ tɔn lɛ po (yisenɔ sɔn akɔta lɛ mɛ). Nugbonɔ lɛ ma na kealoyí ohia kanlin lɔ tɔn, kavi oboşio etɔn, kavi osɔha oyín etɔn tɔn gba.

Awhàngbatɔ lɛ kedɛ wɛ na yín mahɛtɔ to Núdúdú Alɔwle Hunwɛ tɔn lɔ kòn, şigba to aholudu Owhe fɔtɔn tɔn whenu mefligò devo he po lɛ nasɔ soawuhia ga: *“ehe lɛ wɛ yé he tɔn sɔn nukunbibia daho mɛ, bo yàn aşovò yetɔn bo sɔ hɛn yé zùn wéwé to Ohun Lengbɔvu lɔ tɔn mɛ. Enewutu wɛ yé do tin to ofin Jiwheyewhe tɔn lɔ nukɔn, bo sɔ to sinsɛn to oklé po ozán po to tɛmpli etɔn mɛ: podɔ ewɔ he sinai to ofin ji nasɔ dɛn ogohɔ etɔn do yé ji ... Jiwheyewhe nasɔ súnşún dasin lɛpo sè sɔn nukun yetɔn lɛ mɛ” (OSQHIA 7:14-15 po 17 po).* Ohógbè he yè zán to ofi-dɔ yé na to sinsɛn Ẽn to oklé po ozán po to tɛmpli Etɔn mɛ-mayín na ogbè madopodo gba, şigba whenu aholudu Owhe fɔtɔn tɔn. Ogbè madopodo matindo oklé kavi ozán gba.

Whédida he na lè onú lepo wé na vá goyito, po mawádódóno lè po, po yé he yín kénṭo Jiwheyewhe ṭon lè po, po Israeli ṭon lepo po sùdo. Yé na taidi nuhe sinyen ṣigba yè na hò yé liai, podò na azán he wá nẹ na fiò yé. Afin kẹdẹ wẹ na po (MALAKI 4:1 po 3 po). Męsusu ma hia hézéhézé Owé Wiwé he dọhó dogbọn ehe lọ ṭon dali ṣigba doavona bo to didò dọmọ Asivun lọ po gbẹṭo fọtón kantọ-konukun-ẹnẹ lepo (144,000) kẹdẹ wẹ yé na whlẹn bo và omẹ he po lẹ sudo. Ṣigba ohógbè nẹ ọgọ do Owé Wiwé susu go. Yé gbẹṭo sọn akota lepo mẹ he yè po dai to whédida po avun godo ṭon lọ po godo lẹ na nọgbè to aigba ji. Míwle nasọ dugan do yé ji. *“E nasọ wá ọ, dọ omẹ dopodopo he yè na ọ dai sọn akọta he wá Jelusalem ji lepo mẹ, na nọ he ji yì sọn owè mẹ ọ owè mẹ nado litai na Ahọlu lọ, OKLUNỌ awhànpa lẹ ṭon podò nado nọ payi ohunwhe gohọ túntún lẹ ṭon go”* (ZEKALIA 14:16). Nawẹ yé sọgan wá to owè mẹ owè mẹ do eyín yé ma tin to ogbè to ahóludu Owè fọtón ṭon whenu?

“Lé wẹ OKLUNỌ awhànpa lẹ ṭon dọ: é na gbẹ sọ wá ọ dọ gbẹṭo lẹ na wá fine, po tòmẹnu tòdaho gbó lẹ ṭon lẹ po: podò tòmẹnu tòdaho de ṭon lẹ na nọ yì ọ awetọ de, dọmọ, Mì gbọ mí ni yì doteji nado vẹvẹna nukundagbe OKLUNỌ ṭon podò nado din OKLUNỌ awhànpa lẹ ṭon yì: yẹn na yì ga. Mọwẹ gbẹṭo susu po akọta huhlónnọ lẹ po na wá nado din OKLUNỌ awhànpa lẹ ṭon yì Jelusalem mẹ, podò nado vẹvẹna nukundagbe OKLUNỌ ṭon. Lé wẹ OKLUNỌ awhànpa lẹ ṭon dọ: to azán nẹlẹ mẹ e na wá ọ, dọ omẹ ao na tẹdo e go, sọn akọgbè akọta lẹ ṭon lepo mẹ, yèdọ na tẹdo avòtonu ewọ he yín Ju de ṭon go, dọmọ, míwle na yì, hẹ mì na mí ko sè dọ Jiwheyewhe tin to mì de” (ZEKALIA 8:20-23).

“...akọta lẹ nasọ lìn biọ e mẹ. Gbẹṭo susu wẹ na yì bo na dọmọ, mì wá na mí ni yì osó OKLUNỌ ṭon ji, yì owè Jiwheyewhe Jakọbu ṭon ṭon gbe;ewọ nasọ plón ali eton mí, mí nasọ zinzonlin to omó eton mẹ, na Ziọni wẹ osen na ṭon sọn yì, ohó OKLUNỌ ṭon sọn Jelusalem” (ISAIA 2:2-3).

“To azán nẹ gbe, adọ Jese ṭon de na tin ehe na nọte na asiá gbẹṭo lẹ ṭon; Ede wẹ kosi lẹ na din hlan: gbojẹ eton nasọ yín gigonọ” (ISAIA 11:10).

“E nasọ wá ọ, agbasalan lepo wẹ na wá litai to nukon ọie, sọn osùn yóyó de mẹ kaka ọ devo mẹ, podò sọn azán gbojẹ ṭon de mẹ kaka ọ devo mẹ, wẹ OKLUNỌ dọ. Yé na ṭon ọgbonu bo pón osiọ gbẹṭo he ko siatẹ do ogo é lẹ ṭon na owé yeton ma na kù, mọ miyọn yeton ma na si; yé nasọ yín nugbewanna de hlan agbasalan lepo” (ISAIA 66:23-24). *“E bọ awu nawe na yín nukun dopo nọ biọ ahóludu Jiwheyewhe ṭon mẹ, hú a ni tindo nukun awe na yè ni zé we dlán miyọn olonzó ṭon mẹ; fie owán yeton ma nọ kú te, miyọn lọ ma sọ to na si”* (MALKU 9:47-48). Ohógbè Oklunọ míton ṭon he ma sọgan yín zinzan ọgọ ṣigba do na yín zizé do oten eton mẹ po dọdaihé Eton he pò lẹ po.

To ISAIA 65:20-25 mę, yè dọhó do ninọmę yé akọta nele he na pò to ogbè to azán nę lọ tọn mę le go. Yè na ji ovi le hlan yé, po onú he pò le po. Gbẹto hele na gbá ohọ le bo sọ nonọ yé mę; yé na do ovengle le bo sọ nọ dù sinsẹn yeton le; yé na do bo sọ gbèn. To ojle nele mę, yè na blá Satani, whenenu onú ylankan de ma na tin ba. *“Ohla po lęgbọvu po na dùnú dopo, kinnikinni na dù amà di oyin asú, kọgudu na yín núdùdú odan tọn”* (ISAIA 65:25). Apajle dopolo yín didohia to ISAIA 11:6-9 mę.

Na gbẹto nele he pò to aigbaji ma lenvojo wutu – enę wę yé ma vọ yé ji – yé sogan vetoli, bo jeazọn kavi bo kú, dilé yè wlán ẹn do do, *“E nasọ yín, do medepope sọn whédo aigba tọn lepo mę he ma he ji yi je Jerusalem nado litaina Ahọlu lọ, OKLUNỌ awhànpa le tọn, jikun ma na tin yé ji to finę gba”* (ZEKALIA 14:17). *“...na yọpọ na kú to whenuena é sọ owhe kanwéko męho; sigba ylandono owhe kanwékonọ na zùn dehodono”* (ISAIA 65:20).

To ahọludu owhe fọtón tọn whenu, nuyiwá ayajije tọn dahó he yè wà to ojle nę mę ma na yín mimọ to ogbè madopodo mę gba. To EZEKIELI 47:12 mę, mí hia do lé do, *“podọ to otọ lọ go to otónu eton ji, to ada he ji podọ to ada nę ji, wę atin lepo na wú te na núdùdú, amà ehe tọn ma to na yọ, mọ sinsẹn eton ma to na pòali: é na nọ hen sinsẹn tintan le jegbonu wá, na osin eton na to sisa sọn fiwiwe mę wutu: sinsẹn eton bo nasọ tin na núdùdú, podọ amà eton na azonhengbo”*.

*“É sọ do otọ osin ogbè tọn de hia mi, ehe wé sésé di klistali, he to tinton sọn fie ofin Jiwheyewhe tọn po Lęgbọvu lọ tọn po te. To sẹnşen homeliho eton tọn podọ to ada awe otọ lọ tọn mę wę atin ogbè tọn lọ te, he nọ sẹn sinsẹn hunkohunko wiawe, bo sọ nọ to sinsẹn eton sẹn to **sùnme sùnme**: amà atin lọ tọn tin na azonhengbo akọta le tọn”* (OSOHIA 22:1-2).

To ahọludu owhe fọtón tọn whenu, mí mọ ahọluduta Jiwheyewhe tọn to aigba ji bọ núdida lepo nasọ do mima to e mę (LOMUNU 8:18-20). Whenenu wę enę he yewhegán le do dọdai eton na yín şişę dọmọ: *“OKLUNỌ bo nasọ yín ahọlu to aigba lepo ta: to azán nę mę OKLUNỌ na yín dopo, podọ Oyin dopo”* (ZEKALIA 14:9).

“Ogohọ túntún şie ga na tin to yé ta; yẹn bo nasọ yín Jiwheyewhe yeton, yewle bo nasọ yín omę şie le. akọta le lọ bo nasọ yọnen do yẹn OKLUNỌ wę klan islaeli do wiwé, whenuena fiwiwe şie na tin to gblagbla yeton mę kakadoi” (EZEKIELI 37:27-28).

“Do ayi e go, gohọ Jiwheyewhe tọn tin to gbẹto le de, ewọ nasọ nọhe yé, yé na yín omę eton, Jiwheyewhe losu nasọ nọ he yé, bo nasọ yín Jiwheyewhe yeton. Jiwheyewhe nasọ súnsún dasin lepo sę sọn nukun yeton mę;okú ma nasọ tin bà,

kavi awubla, kavi avi, mọ awufiṣa ma na tin bà: na onú tintan lẹ ko juwayi” (OSOḤIA 21:3-4).

“Ewọ na zé okú mi to awhàngbigba mẹ; Oklunọ Jiwheyewhe nasọ súnsún dasin sọn nukun lẹpo mẹ; é nasọ de wẹko omẹ etọn lẹ tọn sọn aihon lẹpo mẹ: na Oklunọ ko dọ ẹ” (ISAIA 25:8).

VIVONU OJLẸ LỌ TỌN

“Whenuena Owhe fọtón na pé vò, yè na tún Satani dote sọn ganhọ etọn mẹ jẹgbonu, é nasọ tọn yi nado klọ akọta he tin to ada ẹnẹ aigba tọn lẹ mẹ, Gọgi po Magọgi po nado bẹ yé pli dopọ hlan awhàn: sọha ye mēhe tọn taidi tọken ohù tọn” (OSOḤIA 20:7-8). Nújijo he na jọ to ahóludu Owhe fọtón tọn godọ, ọigba jẹnukonna fonsónkú awetọ po whẹdajan Wiwe lọ po. Ehe to alọ dlen do akọta nele he nọgbẹ to aigba ji to ahóludu Owhe fọtón tọn whenu ọigba bo ma do mima to tito daho Jiwheyewhe tọn mẹ hlan aihon lẹpo. Eyin mēde hia ohó yewhegan Ezekielì tọn hinhen sọn ota etọn 38 po 39 po dagbe dagbe, eboawu nado mọ kòndopọ he tin to avun daho huhlónnọ awe lẹ ẹnṣen: tintan, avun Amagedoni tọn na jọ jẹnukonna bibenu owhe fọtón gé. Awetọ Gọgi po Magọgi po tọn na jọ to vivonu owhe fọtón tọn. Kòndopọ daho de tin to Ezekielì 39:17-20 po Osọhia 19:17-21 po ẹnṣen. Nugbo nugbo, yè dọho mēhe na hoavun he Jelusalem lẹ tọn to asiko awe lẹ mẹ. Na Satani na yín bibla to ahóludu Owhe fọtón tọn whenu, onù lẹpo na dóda. Azán he gbe yè tlu i te, tukla daho na sọ bẹ po nukun vandomẹ etọn po do mayisenọ lẹ ji.

“Yè sọ heji gbọn gbigblo aigba tọn mẹ yi, bo sọ lẹdo osla mēwiwe lẹ tọn pé, po otò daho yiwanna lọ po: miyọn sọ fle sọn Jiwheyewhe de sọn olon mẹ bo hù yè súdo. Yè sọ dọn lẹgba he klọ yé dlan do miyọn hihla po whemi tọn po mẹ, fie kanlinlọ po yewhegan lalonọ lọ po te, yè nasọ to nukunbia mẹ to okle po ozán po kakadoi” (OSOḤIA 20:9-10).

Whẹpo ogbẹ madopodo nado bẹ, whẹdida godọ tọn lọ (kẹdẹdi lé Osọhia 20 sọn afọ 11 dọ do) na yí tenmẹ. Gbetọ he yè ji lẹpo to aihon he mẹ bọ yé nọ gbẹ to aigba ji na fón bo nasọ sọawuhia to Owhe datọ madopodo nukun. to azán nẹ lọ gbe, owé lẹ na yín hunhun, yè nasọ dawhena ome dopodopo kẹdẹdi lé azon eton te. po adogbo po, yè na hun owe ogbẹ tọn to fonsónkú awetọ nẹ mẹ. Medelẹ tin he yé wlan oyin yeton do owe ogbẹ tọn mẹ, solé yè ma tle mọ oyin yeton to owe ogbẹ tọn Lengbovu lọ tọn mẹ. Owé dopo lọ wẹ ọigba e hen awhanpa vóvó awe. Awhanpa tintan hlan fonsónkú tintan podọ awhanpa awetọ hlan fonsónkú awetọ. Yè omẹ he yé mọ to owé ogbẹ tọn Lengbovu lọ tọn mẹ lẹ yise nugbo nugbo, whenuena yé tin to ogbẹ to aigba ji, to Jesu Klisti

mẹ, mẹhe yé yí kẹdedi Whlẹgantọ, enẹwutu wẹ yé mọ ogbè madopodo yí. Yé ma yí opagbe azán yeton lẹ mẹ ọn sè, e sọgan yín dọ yé yín whiwhlá do agùn plipli alopa-alopa lẹ mẹ, podọ enẹwutu wẹ yé ma yí alọwle hunwhe kọn bo sọ bà owhe fọtọn aholudu Klisti ọn ọn pò. ẹgba omẹ he yise nugbo nugbo to Jesu-Klisti mẹ lẹ bo sọ yí i do basi Whlẹgantọ yeton titi lẹ wẹ na biọ ogbe madopodo mẹ.

Ohó Oklunọ ọn sọ dọho hézéhézé do tukla godo ọn go na mẹhe pò bo na sọawuhia to whẹdida godo mẹ ọn kọn: *“Mẹdepope he yé ma mọ yín winwlan do owe ogbè ọn lọ mẹ, yé don en yí dlan miyon hihla mẹ”* (OSQHIA 20:15). Miyon hihla note na “okú aweto”. Owé Wiwé họnhun talala do ohó he ji, dọmọ *“okú po kutome po wẹ yé sọ don yí dlan miyon hihla mẹ. Ehe wẹ okú aweto”* (OSQHIA 20:14). Whẹnenu Satani po yewhegán lalono lọ po, po kanlin lọ po ko tin to miyon hihla whemi ọn mẹ. Dogbọ azán yajiji yeton ọn dali Owé Wiwe dọ, dọmọ, *“Yé na to awufiẹsa mẹ to okle po ozán po kakadoi”*. E sọgan yín owhe susu. Po avosisa po, Biblu túnmetọ lẹ natúnme ohógbè Gleki ọn “aeni” whla susu taidi **madopodo** kavi **madopodo** mẹ kavi **kakadoi**. ẹgba, to nugbo de mẹ ohógbè “aeni ọn” to didohia whenu ojle de ọn e ma yín madopodo gba.

Sólé mẹde ma tle sọgan dọ ojle he e na yín, to nukon yi yi mẹ e na wá jọ bọ ojle lọ na wá doalote. Ojle ma na tin bà, podọ enẹ lẹ he tin – to “ojle” whenu – ma na tin to ogbè madopodo mẹ. Onú nele he dó bibenu, do na dó vivonu dandan. E bọawu nado modona ohógbè vive he, e yín Biblu tunmetọ lẹ gbọn Jiwheyewhe dali tá hinhon do e ji. Núhe ọn sọn Jiwheyewhe mẹ ma tindo bibenu gbede – yé yín madopodo bo nasọ tin to madopodo mẹ tegbe. Onú nele he ko do bibenu kavi he yé dá, na tindo opodo to ofi de.

Do ayi e go, yé dọho dó miyon whemi ọn ji taidi “okú aweto” lọ. Okú tintan sọawuhia whenuena alindon mẹde ọn jo agbasa eton do. Whenuena gbigo ogbè ọn jó alindon do wẹ okú aweto lọ. whẹnenu enẹ he Jiwheyewhe dọ to ohó eton mẹ na yín hinhon se dọ, *“Alidon he wà ylando, é na kú”* (EZEKIELI 18:4 po 20 po). E dablá ẹgba nugbo wẹ, ofidepope ma tin to Owé Wiwe lẹ mẹ dọ alindon gbeto ọn yín maku. Jiwheyewhe ọn kede, mẹhe yín madopodo, mí hia dọ *“...mẹhe yín Huhlonno Donano dopo lọ, Aholu yé he dugan di aholu lẹ ọn, podọ Oklunọ yé he dugan di oklunọ lẹ ọn; mẹhe ewo dopo kede wẹ tindo makú, bo nono hinhon mẹ, he mẹde ma sọgan sepo”* (1TIMOTI 6:15 po 16 po). Dogbọ nugbo ehe lọ ọn dali, mẹhe to dindin in lẹ bo sọ yín nugbonọ to ayiha yeton lẹ mẹ do na yígbena ohó Jiwheyewhe ọn. Oklunọ podọ Whlẹgato míton dọ, dọmọ, *“enewutu wẹ Yen dọ hlan mi, dọ, mi na kú to ylando miton mẹ: na eyin mi ma yise dọ Yen lọ wẹ, mi na kú to ylando miton mẹ”* (JOHANU 8:24). Mose dọhó dogbọ devizon he Klisti na wà taidi Ovi Gbeto ọn ọn dali, podọ “Yewhegan

lọ,” ọmọ, “*E nasọ wá jọ, alindọn depope he ma yí yewhegan lọ sé, wẹ yè na súdo sọn gbẹtọ lẹ me*” (DEUTELONOMI 18:15-19; OWALỌ 3:21-23).

Ewọ kẹdẹ mẹ wẹ mí tindo ogbè madopodo te. Yé mehe mọ ogbè madopodo Eton yí gbọn dopon nugbo voji ton dali lẹ kẹdẹ wẹ sọgan nọgbè kakadoi. Ogbè Jiwheyewhe losu ton wẹ ogbè madopodo he sọawúhia to Klisti mẹ to aigbaji fi. Kẹdẹdi lé yè ko dọ do, ogbè Jiwheyewhe ton ma do bibenu gbede, enẹwutu e ma sọ sọgan do vivonu gbede adavo madopodo. Mì hia ohó he hézéhézé, “*Jiwheyewhe na ogbè madopodo hlan mí, ogbè he tin to Ovi eton mẹ. Ewọ he tindo Ovi tindo ogbè; ewọ he ma sọ tindo Ovi Jiwheyewhe ton ma tindo ogbè gba*” (1JOHANU 5:11-12).

Mí do na mọdona hézéhézé dọ mède ma sọgan don na yè ji to ylando mẹ bọ é sọ nọgbè to ylando mẹ wutu gba. Yè ko dọ owhehó ylando ton whladopo vọ whenuena Klisti ko yí ede do basi ylando na mí, dọ gbọn Ewọ mẹ mí ni do lezùn dódó Jiwheyewhe ton (LOMUNU 3:21-26). Yé mehe ma yise dọ Jiwheyewhe tin to Klisti mẹ bo to whẹgbọ hẹ aihon hlan Ede, bo to jijona ylando po tasinsien míton lẹpo po, bo sọ to mí yí di ovisunnu po oviyọnnu Eton lẹpo, kẹdẹ wẹ na kú to ylando yeton lẹ mẹ (JOHANU 8:24).

Yise nugbo to Jesu Klisti, Oklunọ podọ Whlẹngantọ mẹ, ma yín núwiwà agùn ton de gba, şigba apade tito madopodo Jiwheyewhe ton hlan gbẹtọ lẹpo wẹ. Ewọ şokẹdẹ mẹ wẹ Jiwheyewhe losu sọawuhia te, podọ gbọn enẹ mẹ ogbè madopodo wá mí de. Enẹwutu, e to dandan nado yise to Klisti mẹ, eyín mède jlo na mọ ogbè madopodo yí, “*...na mèdepope he yí i sé ma na do don, şigba é nido tindo ogbè madopodo*” (JOHANU 3:16). Yè ko gblewhedo ewọ he mayise dote to ogbè whenu eton (MALKU 16:16). Mèhe to ogbè to ylando mayise ton mẹ lẹ klan yede sọn Jiwheyewhe go. Eyín hiẹ owéhiatọ lọ jlo na tin po Oklunọ po kakadoi, ma basi i taidi ojlo towe blo podọ gbọn azon towe lẹ mẹ blo, şigba yon ofligozon huhlọnnọ he yè wà to Klisti mẹ, bo din whlẹngan madopodo po gbojẹ towe po to Jiwheyewhe mẹ.

To owhehida Ofin Wiwé lọ ton godo, Jiwheyewhe na dá olon yóyó lẹ po aigba yóyó lọ po. Yé mehe na nọ e mẹ lẹ ma na flín onú hóhó he jọ to ogbè whenu yeton lẹ gbede bà. E nẹ na yín madopodo gigonọ, azon ma na tin bà, awubla ma na tin bà, awufiesá ma na tin bà, okú ma na tin bà, aví ma na tin bà. Donanọ wẹ yé he na nọgbè to ayajije dahọ gigonọ nẹ mẹ kakadoi. To opòdo, nado sẹn Oklunọ to aigba ogbẹno ton ji na yín núhoakue. Hlan yé mehe tindo todidó gigonọ he lọ, wẹ opli de na tin na po meyinwanna he ko jenukonna mí yi lẹ po. Yé na pé mehe yinwanna Oklunọ bo sọ sétonú nẹ lẹ, bo sọ yinwanna yenozo lẹ. Do ayi e go, wanyin he pégan kẹdẹ – Wanyin Jiwheyewhe ton lọ – wẹ na biọ finẹ.

Yè ko dopa olon yóyó lẹ po aigba yóyó lẹ po ɬon to Alẹ̀nù Hóhó po Yóyó po mẹ podọ yé na sọawuhia whenuena ojẹ na vọ, godo he aholudu Owhè fọtón ɬon ko wá yì bọ whẹdida vivonu Ofin Wiwé ɬon ko sẹ. *“Nukun ma ko mọ, mọ otó ma ko sè, mọ e ma ko sọ biọ ayiha gbẹtọ ɬon mẹ, onú he Jiwheyẹwhe wleawu eton lẹ na yé he yinwanna ẹn lẹ.”*

*****

*****

***

*

Vonu wẹ yè ná owé-pevi he. Owé-pevi devo he gona ẹn lẹ sogan yín sisédó hlan mì gbọn kanbiọ dali.

Eyín mède jlo na mọdona húmọ dogbọn anádeme ohóta devo lẹ tọn dali, aglọn ali na dewe nado wlánwé sẹdo mí blo. Ohóta viwe lẹ taidi “Agojedo-Klisti-goto lẹ” , “Gbẹzán yisenọ tọn to Osọ podọ to Egbe”, “Jiwheyewhe po Tito Eton po hlan Gbeto lẹpo”, “Oplon Baptem tọn po Tenu Núdùdú Oklunọ tọn po...” , “Yè wlán ẹn do” po devo devo he sọ tin lẹ po.

To Devizonwhé ogbẹ lẹ blébu tọn to Krefeld, West Germany, mí nọ deton to German gbè me, podọ to English gbè me podọ to Gungbè me ga. Azon yise tọn he tin hlan agun lẹpo, podọ hlan mēdekannujijẹ lẹpo na agbasa Klisti tọn lẹ blébu. Núdonukun míton wẹ: nado hẹn ohónamẹ Jiwheyewhe tọn lẹpo zùn yínyonẹn podọ nado hẹn nukon yiyl asiko míton tọn wá hinhon sise dọdai Biblu tọn tọn me.

Mí na yín homẹhunno, eyín mí sogan yí linzon na mì.

Finoton míton wẹ:

Mission Center

P.O. Box 100707

47707 Krefeld

Germany

Phone: +49-2151-545151

Fax: +49-2151-951293

Email: volksmission@gmx.de or

E.Frank@freie-volksmission.de

Homepage:<http://www.freie-volksmission.de>

by the author and publisher E. Frank

GB
GUNGBÈ